

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Nikola Goldemundová

Volnočasová aktivizace dětí v ústavní výchově

Vedoucí práce: Mgr. Martin Dominik Polínek, Ph.D.

Olomouc 2020

Tímto prohlašuji, že jsem pracovala na této diplomové práci samostatně a pod supervizí vedoucího práce. Všechny použité zdroje jsou uvedeny v referenčním seznamu.

.....

Bc. Nikola Goldemundová

Obsah

ÚVOD	5
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Volný čas	8
1.1. Charakteristika volného času	8
1.2. Pedagogika volného času	11
1.2.1. Volný čas jako součást životního stylu	12
1.3. Místa a instituce volného času	13
1.3.1. Rodina jako primární instituce	14
1.3.2. Středisko volného času	15
1.3.3. Školní družina a školní kluby	16
1.3.4. Základní umělecké školy a jazykové školy	16
1.3.5. Nestátní neziskové organizace	17
1.3.6. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	18
1.4. Volnočasové aktivity	20
2. Období dospívání	21
2.1. Pubescence – střední školní věk	22
2.1.1. Volnočasové aktivity pubescentů	23
2.2. Adolescence – starší školní věk	24
2.2.1. Volnočasové aktivity adolescentů	27
3. Ústavní výchova	28
3.1. Důležité pojmy	28
3.2. Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy	31
3.2.1. Diagnostický ústav	31
3.2.2. Výchovný ústav	32
3.2.3. Dětský domov se školou	32
3.2.4. Dětský domov	33

3.3. Ústavní výchova a její možný vliv na život	35
II. PRAKTICKÁ ČÁST	37
4. Výzkumné šetření	38
4.1. Cíle a výzkumné otázky	38
4.2. Metody výzkumu	39
4.3. Charakteristika výzkumného souboru.....	40
4.4. Charakteristika Dětského domova v Dolní Čermné.....	41
4.5. Charakteristika Dětského domova Dagmar v Brně.....	43
4.6. Vyhodnocení výzkumného šetření	45
4.7. Výsledky výzkumného šetření vzhledem ke stanoveným otázkám	77
4.8. Diskuze.....	78
Závěr	80
Shrnutí.....	82
Summary	83
Seznam literatury	84
Seznam zkratk	89
Seznam grafů.....	90
Seznam tabulek	91
Seznam příloh	92
Přílohy.....	93

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá volnočasovou aktivizací dětí v ústavní výchově, a to hlavně aktivitami dětí a mládeže v dětských domovech. Volný čas znamená pro každého něco jiného, avšak každý je při něm sám sebou. Může to být čas pro různorodé zájmové aktivity dle vlastního uvážení, ale dá se do něho také zahrnout relaxace, odpočinek, dobrovolné vzdělávání či zábava. Jelikož je to čas, který tráví každý rád po svém, je potřeba, především u dětí a mládeže, aby tento čas byl dostatečně podnětný a pestrý, a to pro jeho rozvoj osobnosti a který by mohl být i zároveň preventivní před sociálně patologickými jevy. Během dospívání mnohdy dochází ke kolísání nálad, přecitlivělosti a odmítání, které se mohou podílet i na volnočasových aktivitách. Prioritou v tomto období bývá snaha o osamostatňování, samostatné rozhodování a vlastní plánování času, kdy organizování volného času druhými bývá nepřijatelné. Dospívající si sám vybírá, koho bude respektovat, a koho ne, a odmítá přijímat názory své autority. Výjimkou nebývají ani děti z dětského domova, u kterých nesmí být volný čas opomíjen. Dětské domovy zajišťují péči dětem od 3 let do 18 let, pro děti, kterým byla soudem nařízena ústavní výchova či předběžné opatření. Trávení volného času v tomto zařízení bývá naplňováno různými činnostmi, které mohou být realizované přímo v domově nebo jinými organizacemi mimo něj.

Cílem této diplomové práce je shrnout možnosti volnočasových aktivit dětí v dětských domovech a následným výzkumným šetřením zmapovat a analyzovat způsoby a možnosti trávení volného času v dětském domově v Dolní Čermné a v Brně v dětském domově Dagmar. Zjistit, zda se nějakým způsobem od sebe liší trávení volného času u dětí v dětském domově v městysi od městského dětského domova. Jakým způsobem se od sebe tato zařízení liší a jaké možnosti trávení volného času tyto děti mají.

Při zpracovávání výzkumných dat mne začalo zajímat, jaký postoj k volnočasovým aktivitám mají i děti z rodin. Proto jsem některé otázky pozměnila pro tento výzkumný celek a oslovila děti a mládež z okolí Dolní Čermné a z Brna, pro porovnání s dětskými domovy.

Dalším úkolem výzkumného šetření je zjistit, zda mají děti v dětském domově dostatek nabízených aktivit ve volném čase, dále také jaké činnosti děti ve volném čase preferují, jestli dokáží volný čas plnohodnotně využít, zda se jim nabídka volnočasových

aktivit a zájmových kroužků jeví dostatečná a uspokojující. V neposlední řadě také zjistit, zda děti z dětských domovů cítí menší možnost v trávení volného času oproti dětem z rodin. Tato diplomová práce může posloužit především samotným pracovníkům v ústavní výchově, protože dle mého názoru správný výběr volnočasové aktivizace dětí a mládeže může předcházet negativním vlivům a kvalitnější socializace.

I. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části diplomové práce je hlavním úkolem charakterizovat pojem volný čas, volnočasové aktivity a samozřejmě ústavní výchovu. Součástí teorie je také rozdělení jednotlivých druhů volnočasových aktivit a charakteristika cílové skupiny, pubescentů a adolescentů. Dílčím cílem praktické části diplomové práce je zmapování oblíbenosti a možností volnočasových aktivit z pohledu dětí

1. Volný čas

Volný čas – spojení, pod kterým si každý představí něco, při čem nemusí být v práci, a mohou ho využít dle vlastního uvážení. Někdo si představí odpočinek doma, chvilka na čtení knížky ale pro někoho to může znamenat chvíle strávená prací na zahradě nebo různé sportovní aktivity. Volný čas je součástí života každého člověka, a každý má právo si zvolit, jak s ním naloží. Většinou to jsou aktivity, při kterých člověk cítí potěšení, ať je to z dobře vykonané práce, studiem, odpočinkem nebo zábavou. Avšak najdou se i tací, kteří nevědí, když už ten volným čas mají, jak ho správně a účelně využít, jelikož se sami nedokáží orientovat v nabídkách a možnostech dnešní doby. Volný čas by měl být využívám ve stejné míře jako naše práce a povinnosti, abychom si stihli odpočinout a nabrat nové síly na další práci.

1.1. Charakteristika volného času

Významný francouzský sociolog volného času Joffre Dumazedier uvádí, že „*volný čas představuje jen určitou část mimopracovní doby, do které dále patří osobní potřeby a povinnosti – biologické potřeby (strava, hygiena, spánek) a povinnosti rodinné (vaření, úklid, nákup, péče o děti)*“. (Hodaň, Dohnal, 2008)

Funkce a možnosti volného času komplexně vymezil německý pedagog volného času **Horst W. Opaschowski**, který za základní funkce považuje rekreaci (zotavení a uvolnění), výchovu a další vzdělávání (sociální učení), kompenzaci (odstraňování frustrací), komunikaci (sociální kontakty), participaci (účast na vývoji společnosti), integraci (stabilizace života rodiny) a kontemplaci (hledání smyslu života). Kdežto **Roger Sue**, soudobý francouzský sociolog volného času, uvádí jeho hlavní funkce, jako je psychosociologická, což je uvolnění, zábava nebo rozvoj. Sociální, kam řadíme hlavně socializaci, příslušnost k některé ze sociálních skupin.

Další je funkce terapeutická, která zahrnuje zdravotní a smyslový rozvoj, prevenci chorob a také zdravý životní styl. Hlavní důraz je však na poslední z funkcí, což je funkce ekonomická. Ta docenjuje hospodářský význam volného času pro společnost tak i pro samotného jednotlivce. (Hofbauer, 2004)

Emílie Kratochvílová však členění funkcí volného času uvádí jako funkce zdravotně hygienické, kam patří hlavně odpočinek a rekreace; seberealizační, což je rozvíjení zájmů a schopností; formativně výchovné, kde je důležitý prostor pro formování osobnosti a mravních vlastností a charakteru; socializační, vytváření podmínek pro navazování sociálních kontaktů a poslední funkci uvádí jako funkci preventivní, předcházení sociálně patologických jevů. (Kratochvílová, 2004)

Pojmem volný čas se zabývá velké množství publikací, ale běžně je chápán jako čas, který je určen pro osobní odpočinek, relaxace, zájmové činnosti, avšak nepočítá se sem spánek, jídlo, hygiena, ale z těchto některých činností je možné vytvořit si „koníček“. Bohužel se nacházíme v takové době, kdy lidé pořád někam spěchají, zahrnují se prací a následně nemají skoro žádný volný čas na svoje vlastní aktivity a odpočinek, to však může vést i k mnoha zdravotním potížím. Mnohdy se stává, že tito lidé upřednostňují práci nad volným časem stráveným například s rodinou, přáteli a partnery, což může mít za následek úpadek sociálního života. „Workoholici“ (lidé na práci), si často ani neuvědomují, kolik času tráví prací, a když už si to uvědomují, tak si tuto situaci omlouvají tím, že chtějí zabezpečit rodinu, aby se měla dobře. Může se však stát, že to má za následek méně času na výchovu dětí nebo samotný rozpad rodiny. Těmto lidem by měla být nabídnuta pomocná ruka a dopomoc s nasměrováním tím správným směrem.

Pokud si každý zavzpomíná na své dětství, nebo vyprávění svých rodičů tak se o volný čas dětí a mládeže staraly hlavně organizace. Kdo by si nevzpomněl na organizace jako byl skaut, junák, svaz rybářů, pionýr, sokol, a mnoho dalších. Bylo samozřejmé, že se starší děti, či sourozenci starali o ty mladší a třeba je i k některému z „koníčků“ přivedli. V současné době však chodí rodiče s dětmi radši do center či školek, aby si děti mohly spolu hrát, následně předškoláky dávají na kurzy angličtiny, převážně dívky na taneční a rytmické přípravky a chlapce na přípravku do fotbalu nebo hokeje.

Pro podporu správného dýchání dávají rodiče často své děti na kroužek flétny, a postupem věku se tlak a náročnost na volný čas dětí často zvyšuje. Tento tlak a náročnost volnočasových aktivit stoupá nejen u dětí, ale hlavně stoupá finanční náročnost pro rodiče.

Děti ze všech stran začnou dostávat nabídky a informace o jednotlivých kroužcích, a tím se zvýší jejich zájem o kroužky a sporty. S přibývajícím věkem začnou zjišťovat, na jaký kroužek chodí jejich kamarádi a začnou řešit, jaký kroužek je u dětí „in“, což může způsobit protest u rodičů se stávajícími kroužky, pokud do nich nepatří. Toto chování může podpořit i to, pokud má například sport úspěšné české sportovce (např. Petr Čech, Petra Kvitová, Jaromír Jágr), tak se hlásí do těchto klubů více dětí. Věnovat se sportu či jinému zájmu, pokud v něm chtějí být dobří, znamená věnovat mu spoustu času, úsilí ale také hlavně značné množství financí. Rodiče však „talent“ svých dětí často přeceňují, a myslí si, že pokud ho budou dávat na všelijaké kroužky a sporty, tak bude ve všem vynikat. To má však často za následek to, že má toto úsilí opačný efekt, děti neumějí přijmout prohru a začnou se proti tomuto vytížení bouřit. Tudíž dítě to nebaví, chodí tam z donucení a rodiče to stojí spoustu financí, tudíž i volného času.

Problematiku volného času může zkoumat z různých hledisek.

Z hlediska **ekonomického**, kde je důležité kolik prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas, zda a jak se alespoň část nákladů vrátí (odpočínutý člověk podá lepší pracovní výkon, lépe zvládá mezilidské vztahy, při zájmových činnostech získávají nové vědomosti).

Sociologického a sociálně-psychologického, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, jestli je součástí socializace a samotný způsob trávení volného času u dětí je ovlivněn rodinou. Pokud nejsou rodiče pro dítě vzorem a nezajímá je, jak tráví volný čas, dochází ke zvýšenému nebezpečí, že se dítě dostane do vlivu nežádoucí vrstevnické skupiny. Silně působícím sociálním vlivem jsou i hromadné sdělovací prostředky, kde se vyskytuje riziko nevhodných pořadů pro děti a trávení příliš mnoho času u TV, to může způsobit pasivitu.

Politického, jak bude stát zasahovat do volného času obyvatelstva, jaká bude školská politika a zda bude její součástí i řízení pro ovlivňování volného času. Stát se podílí především na zakládání a financování zařízení pro volný čas dětí a mládeže, pomoci organizacím pracujícím s dětmi a mládeží. Vytváří podmínky pro uspokojování aktivit dětí a mládeže a ve vytváří kladných postojů dospělých k dětským aktivitám.

Zdravotně-hygienického, kde sleduje, jak lze využíváním volného času podporovat zdravý tělesný a duševní rozvoj člověka. Správné využívání volného času se následně projevuje pozitivně ve zdravotním stavu člověka.

A posledním je z hlediska **pedagogického a psychologického**. Činnosti konané dobrovolně ve volném čase pod vhodným pedagogickým působením poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných i duševních vlastností i sociálních vztahů. (Pávková, 2001)

1.2. Pedagogika volného času

Pedagogika volného času se hlavně zabývá pojetím a cíli, způsoby a obsahy výchovného zhodnocení volného času. Dále také organizacemi a institucemi, které se zabývají volnočasovými aktivitami, které v nich uskutečňují nebo pro ně vytvářejí vhodné podmínky. Výchozím pojmem je věda o volném čase, která zkoumá vznik, rozvoj a funkce volného času v podmíněnosti společenského kontextu. Dále také řeší jeho pronikání mezi mládeží, pro kterou je významnou podmínkou života a rozvoje. (Hájek, 2008)

Hlavním posláním pedagogiky volného času lze považovat analýzu dosavadního vývoje uvedených oblastí a přinášet do nich nové podněty. Dále uschopňovat děti a mladé lidi k tomu, aby se za pomoci sebe samých, nebo za pomoci dospělých, naučili vhodně volit aktivity, aby byly ku prospěchu sobě samým, jejich sociálnímu okolí a přírodě.

Za souhrnný pojem v souvislosti v pedagogice volného času pokládáme výchovné zhodnocení volného času, který zahrnuje několik oblastí. Do těchto oblastí se řadí **výchova ve volném čase**, do které patří veškeré působení v časovém prostoru, které však neslouží k realizaci základních biologických, pracovních a školních potřeb a povinností. **Výchova prostřednictvím aktivit volného času**, která směřuje k utváření individuálních rysů účastníka, k jeho působení mezi ostatními lidmi, například v působení v zájmové skupině nebo v dobrovolnické práci. **Výchova volného času**, kterou můžeme považovat za klíč pro otevírání nových možností aktivit a také za klíč rozvoje člověka, které celému úsilí dává potřebnou orientaci. (Hofbauer, 2004)

„Volný čas je hodnota, tedy něco cenného, co má pro dítě a mládež důležitý význam a co výrazně zasahuje do jeho existence. Je zároveň hodnotou individuální a sociální. Hodnota volného času z individuálního hlediska spočívá ve vytváření prostoru pro seberealizaci a rozvoj dítěte a mladého člověka. Hodnota z hlediska společnosti proto, že ho může racionálně využít ve prospěch společnosti, ale i zneužít“
(Žumárová, 2006, s.21)

Resort školství má pro oblast výchovy ve volném čase nezastupitelnou roli. Patří ke zprostředkovatelům výchovy mimo vyučování a činností ve volném čase. Mezi hlavní školská zařízení zabývající se volným časem patří školní družiny, školní knihovny, domovy mládeže a centra volného času. Zařízení volného času by měla dostatečně vytvářet dostatek příležitostí a šancí k rozvoji nadání u dětí všech sociálních vrstev. Plní funkci rekreační, sociální, výchovně-vzdělávací. Dále poskytuje poradenskou činnost ve spolupráci s občanským sektorem a jeho spolky v daném regionu či lokálním prostředí. (Němec a kol., 2002)

1.2.1. Volný čas jako součást životního stylu

Způsob, jakým jedinec tráví volný čas, je důležitým ukazatelem životního stylu. Životní styl je v dnešní době hodně rozebírám a skloňován všemi možnými směry. Nejlépe bychom mohli životní styl definovat podle Machové, Kubátové (2009, s. 16). *„Životní styl zahrnuje formy dobrovolného chování v daných životních situacích, které jsou založené na individuálním výběru z různých možností. Můžeme se rozhodnout pro zdravé alternativy z možností, které se nabízejí, a odmítnout ty, jež zdraví poškozují. Životní styl je tedy charakterizován souhrou dobrovolného chování (výběrem) a životní situace.“*

Každý z nás má svůj individuální systém hodnot, který si postupem života utváří aktivitou jedince a životními podmínkami. Z hlediska volného času lze lidi členit podle toho, jak svůj volný čas tráví a jakou hodnotu mu přisuzují. Někdo dává největší hodnotu práci, proto je volný čas pro tyto osoby něco nepatřičného, dokonce nesprávného. Pracovní povinnosti jsou pro ně jediné životní poslání a často sebe sami přetěžují a volný čas nedokážou brát bez výčitek svědomí.

Dalším důležitým ukazatelem životního stylu jsou i sociální vztahy s lidmi kolem nás, mezi jednotlivci i v sociálních skupinách. Z hlediska volného času je jednou z předních věcí, s kým a jak volný čas prožíváme. Někteří rádi tráví čas sami, jiní ve společnosti přátel a někteří potřebují rušnější život. Při samotném posuzování sociálních vlivů hraje hlavní roli rodina. První zkušenosti s trávením a využíváním volného času získáváme v rodině, proto jsou hlavními vzory, jak trávit volný čas právě rodiče. Děti se od nich učí žít určitým způsobem, a přebírají od nich jejich životní styl a trávení volného času. (Pávková, 2002)

„Zásadní vliv na životní styl rodiny a nutriční výchovu dětí má vzdělání rodičů, výchovný styl, materiální zabezpečení rodiny, ale také místo, na kterém rodina žije. To, zda rodina žije na venkově, ve městě, v horách či v nížině, ovlivňuje způsob, jakým se členové rodiny stravují, oblékají, jak si organizují práci či tráví volný čas.“ (Veselá, 2010, s. 266)

1.3. Místa a instituce volného času

Volný čas, a místa, kde jej můžeme trávit je pro každého jedince zajisté důležitým faktorem, zvláště pro mladou populaci. V dnešní době je celé spektrum možností. Tato místa můžeme rozdělit, zda je dané místo nedobrovolné či dle vlastního uvážení. Do těch nedobrovolných míst, kde se může trávit volný čas, bychom mohl zařadit rodinné prostředí nebo ústavní výchovu. Naopak je mnoho míst, kde můžeme trávit čas dobrovolně. Někdo preferuje trávit volný čas v restauracích, kavárnách nebo pouze v parku na lavičce s kamarády, avšak tento způsob není zrovna z těch vhodnějších. Je velká řada organizací a prostorů, které tvoří v určité oblasti síť, která by měla vzájemně spolupracovat a doplňovat se tak, aby uspokojovala potřeby obyvatel v dané oblasti. Následně by mělo dojít k poklesu negativních vlivů ve společnosti.

Hlavním garantem výchovy ve volném čase je Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Je zřizovatelem celé škály organizací pro volný čas, koordinuje a financuje činnosti společenských a profesních organizací mládeže.

V rámci školy působí specifická zařízení určená k využití volného času žáků. Tato zařízení navazují především na zkušenosti evropských zemí získaných v posledním století, jejichž výsledkem bylo držet se koncepce nové výchovy, kdy je důležitý citlivý přístup k dětem a překonat odtržení školy od zájmů dětí, života obce i samotné společnosti. Výsledkem bylo rozšíření výchovného působení do volného času mladé populace a spojení jejich aktivit s nejbližším prostředím a účast na nich. Ze začátku tato zařízení plnila pouze sociální funkce, až postupem času jejich význam vzrůstal na výchovné.

Rychlý vývoj volnočasových aktivit si také vyžádal vznik, působení, a hlavně přípravu rostoucího množství dobrovolných a profesionálních pracovníků. Jejich dělení spočívá především v jejich funkčním, cílovém, obsahovém a také metodickém členění jednotlivých aktivit.

Účastník volnočasových aktivit, je nejširší označení pro děti, mládež i dospělé, kteří mezi nimi působí. Základní společnou charakteristikou je dobrovolná účast.

Pracovník volného času je pojmenování osoby, která v této oblasti profesionálně působí.

Organizátor je též, v obecné rovině, označení pro organizaci osob ve volném čase dětí a mládeže.

Vedoucí je označení pro osobu, která nejen v širokém ale i v konkrétním významu působí v oblastech volnočasové výchovy a aktivit. Může působit v různých sdruženích dětí a mládeže, zájmových kroužcích nebo v souborech umělecké tvořivosti.

Vychovatel, tento pojem je nejvíce používaný a velmi častý a obsahově rozrůzněný. Takto označováni jsou profesionální pracovníci v zařízeních volného času nebo také v nápravných zařízeních. Vychovatelé mohou také pracovat ve školní družině, školním klubu, dětském domově nebo v domově pro mládež. (Pávek, Hofbauer, Pávková, 2008)

1.3.1. Rodina jako primární instituce

Existuje mnoho definic i mnohou autorů, kteří definují rodinu. Pro mou práci jsou si zvolila definici od Dunovského a Krebse.

„Rodina je přirozená primární malá sociální skupina. Rodina představuje biosociální systém, který neustále hledá a nachází své místo ve společnosti. Přitom je společností znovu a znovu ovlivňována a formulována.“ (Dunovský 1986, s. 9)

„V moderní rodinné politice je za rodinu pokládán soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, příp. jednoho rodiče s dítětem nebo s dětmi. Protože s manželskými nebo partnerskými páry nebo jednotlivci a dětmi často žijí i jiné osoby, lze užívat v tomto smyslu přesnějšího pojmu rodinná domácnost, jejímž jádrem je úplná nebo neúplná rodina.“ (Krebs 2007. s.349)

Důležitou součástí rodiny je výchova, kde se děti naučí základním hygienickým návykům, řeči, mravním a společenským normám. Děti se již od 3 let věku začínají napodobovat své rodiče, popřípadě další osoby, kteří dohlížejí na jejich výchovu a s kterými jsou v blízkém kontaktu. Učí se od nich své role, a pokud rodina nefunguje tak, jak by měla, odnesou si i negativní vzor, který si nesou po celý svůj život. I když s postupem věku začínáme méně trávit volný čas v rodinném prostředí, i přes to nás rodina stále ovlivňuje. Je to však zcela přirozené, protože musí dojít k osamostatnění jedince ve všech směrech.

Dle Hofbauera (2004) jsou podstatné prostředky v oblasti volného času. Prvním z nich je nápodoba a reprodukce, která popisuje dané chování rodičů ve volném čase a žádoucí nápodobou jsou takové aktivity mající charakter společného prožívání při společenských hrách, setkáních s příbuznými a přáteli, návštěvách zábavních a kulturních míst. Dalším prostředkem je uskutečňování individuálních a společenských pravidelných zájmových činností dětí v rodině, a posledním je citlivé sledování a cílevědomé reagování na potřeby, zájmy a nadání.

1.3.2. Středisko volného času

Činnost středisek je ukotvena v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a především ve vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Tato střediska zahrnují domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Tato zařízení se zaměřují především na realizaci specializovaných zájmových činností pod odborným, nejčastěji pedagogickým dohledem. Je také nutné vytvářet zajímavou a pestrou nabídku zájmových aktivit a věnovat se talentovaným dětem a mládeži.

Ve střediscích volného času se činnost realizuje především organizací pravidelných i příležitostných kroužků, soutěží pro talentované jedince, prázdninových táborů, ale také nabízejí spontánní aktivity na hřištích a hernách. Také poskytují metodickou, odbornou a popřípadě také materiální pomoc nejen účastníkům zájmového vzdělávání ale také školám a školským zařízením. Tyto činnosti vykonávají po celý školní rok i ve dnech, kdy neprobíhá vyučování. (MŠMT)

1.3.3. Školní družina a školní kluby

V současnosti na našich školách působí ve volném čase žáků školní družiny a kluby. Po druhé světové válce vznikly hlavně jako zařízení výchovy a péče o děti zaměstnaných rodičů.

Školní družiny se zaměřují na práci s žáky prvního stupně základní školy, a kromě výchovné funkce kladou školní družiny velký význam na zdravotní funkci se sociálním posláním, protože toto zařízení zajišťuje sociální péči a bezpečí pro žáky, jejichž rodiče jsou v zaměstnání. Příprava žáků na vyučování by měla být jednou z hlavních náplní školní družiny.

Školní klub se zase zaměřuje na práci s žáky druhého stupně základní školy a žákům víceletých gymnázií, kteří jsou však v ročníku odpovídajícím nejvýše v devátému ročníku základní školy. Hlavní činností jsou zájmové aktivity organizované formou zájmových kroužků, příležitostných akcí nebo nabídkou spontánních činností. Školní klub může přebírat funkci střediska volného času za předpokladu, že v obci není zřízené. (Hájek, 2008)

1.3.4. Základní umělecké školy a jazykové školy

Základní umělecké školy mají dlouholetou tradici a mají za hlavní účel rozvíjet zájmy a nadání dětí a mládeže v různých oborech umění, mezi které patří hudební, hudebně-pohybové, výtvarné, literárně-dramatické obory. Pomáhají s přípravou pro studium na středních a vysokých školách zaměřených uměleckým směrem. Základní umělecké školy se řídí vyhláškou 71/2005 sb. o základním uměleckém vzdělávání. V jednotlivých oborech základního uměleckého vzdělávání probíhá výuka ve formě individuální, skupinové nebo kolektivní výuky. Základní studium I. stupně je určeno pro žáky od 7 let a má 4 až 7 ročníků. Základní studium II. Stupně je určeno pro žáky od 14 let a má 3 až 4 ročníky, avšak počet ročníků základního studia v jednotlivých oborech určí rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání.

Jazykové školy jsou školská zařízení, která mohou být samostatná nebo při základních či středních školách. Plní především funkci zájmového vzdělávání v oblasti cizích jazyků. Řídí se § 110 jazykové vzdělávání školského zákona 561/2004 sb.

1.3.5. Nestátní neziskové organizace

Jednu z hlavních definic nestátní neziskové organizace, můžeme najít na oficiálních stránkách České republiky: „*Nestátní neziskové organizace jsou organizace, které nejsou založeny za účelem naplňování zisku. Základním impulsem pro jejich založení je snaha řešit konkrétní problémy nebo jim předcházet, a to bez ohledu na ziskovost činnosti. Na rozdíl od soukromých komerčních firem totiž hlavním měřítkem není finanční zisk, ale schopnost naplňovat veřejně prospěšnou činnost.*“ (In Rychtecký, 2010)

Na podporu nestátních neziskových organizací vypisuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dotované programy, které mají jasné cíle. Do těchto cílů patří podpora rozvoje nestátního neziskového sektoru v oblasti práce s mládeží a dětmi; podporu vytvářet nabídky volnočasových aktivit pro děti a mládež; podporu mimoškolních zájmových aktivit a dobrovolné práce s dětmi a mládeží; mezinárodní spolupráce mládeže a posledním z nich je zvýšení odbornosti dobrovolných pracovníků těchto organizací. Také vytvářejí programy na podporu prevence sociálně patologických jevů, které vypisuje ministerstvo vnitra i orgány státní správy. (MŠMT, 2013)

Nestátní neziskové organizace se řídí celou řadou zákonů. Mezi základní předpisy patří zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník; 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech a 262/2006 Sb., zákoník práce. Dle příslušných zákonů do nestátních neziskových organizací v České republice patří:

- nadace a nadační fondy
- církevní právnické osoby
- obecně prospěšné společnosti
- občanská sdružení
- zájmové sdružení právnických osob
- spolky a ústavy.

Nezastupitelnou roli ve vytváření společensky žádoucích volnočasových aktivit mají obce se samostatnou působností., kterým zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ukládá vytváření předpokladů pro kulturní, sportovní a jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí, a dále také sleduje péči obce o ohrožené děti. Na území celé České republiky působí cela řada organizací, jako jsou například Junák, Sokol, Pionýr, Duha, spolky hasičů nebo rybářů. (Hájek, 2008)

1.3.6. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se řídí zákonem 108/2006 Sb. o sociálních službách § 62. Tato zařízení poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem a mládeži ve věku od 6 let do 26 let ohroženými společensky nežádoucími vlivy. Hlavním cílem tohoto zařízení je zlepšení kvality života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se stylem života.

Slouží především pro děti a mládež, kteří se nachází v náročné životní situaci, která vyplývá z narušených rodinných či vrstevnických vztahů, nízké životní či sociální úrovně, popřípadě s problémy ve škole či zaměstnání. Dále také pracuje s klienty, kteří jsou ohroženi sociálně patologickými jevy, do kterých řadíme trestnou činnost, kriminalitu, užívání návykových látek a další. Účast v nízkoprahovém zařízení může zůstat v anonymitě. Klient může kdykoliv přijít i odejít a účastnit se aktivit dle vlastního uvážení a vlastní vůle.

Vyznačují se především tím, že klienti mohou tuto službu využívat bezplatně, anonymně a především dobrovolně. Je zde pro ně zázemí, kde mají možnost scházet se se svými vrstevníky, vykonávat své školní povinnosti, ale i vyhledat pomoc. Proto mají Nízkoprahová zařízení přizpůsobenou otevírací dobu. Velmi častou jsou zde pořádány takové aktivity, které mají motivovat své klienty k aktivnímu trávení volného času a seberealizace.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež většinou nabízejí následující čtyři základní formy služeb.

- **Volný vstup a pobyt v zařízení** umožňuje klientovi využívání prostorů zařízení a trávit zde svůj volný čas, místo ulice. Čas strávený v tomto zařízení může sloužit k učení, vypracování domácích úkolů, četbu knih, nebo pouze k popovídání si s personálem zařízení.
- **Volnočasové aktivity**, při kterých personál zařízení asistuje, poskytuje potřebné vybavení. Klienti zde mají k dispozici základní technické vybavení pro trávení volného času jako jsou společenské hry, psací potřeby, výtvarné potřeby, a mnohdy i počítač a knihovnu. Nízkoprahové zařízení připravuje i nabídku programů, při kterých respektuje individuální volbu klientů.
- **Sociální služby** jsou zde založeny především na kontaktní práci. S klienty je navazován kontakt ke zjištění individuálních potřeb a poté k vykonání situační intervence. Pracovník musí být schopen během své pracovní doby reagovat na problémy klientů a poskytnout jim okamžitou pomoc při jejich řešení. Některá nízkoprahová zařízení jsou propojena s terénní činností sociálního pracovníka, díky kterému získává nové klienty a poskytují mu zázemí pro jeho činnost.
- **Aktivity a činnosti zaměřené na prevenci**, především z oblasti prevence se snahou o snížení rizik sociálně patologických jevů, do kterých řadíme šikanu, agresivitu a také užívání alkoholu a nealkoholových drog. (Hofbauer, 2004)

1.4. Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity bývají z důvodů organizačních a pracovních náplní pedagogů děleny do určitých zájmových oblastí, avšak nelze mezi nimi stanovit přesnou dělicí čáru. Vždy se najde několik činností, které nelze jednoznačně zařadit do určitých oblastí. Každá z těchto oblastí má jasné priority v rozvíjení některé ze složek osobnosti. Hájek, Hofbauer a Pávková (2008), rozdělují zájmové činnosti do těchto kategorií.

- **Rukodělné činnosti**, které rozvíjejí především manuální dovednosti, ale také jemnou motoriku, která napomáhá osvojit si různé pracovní postupy, jako je práce s různým materiálem, hry se stavebnicemi nebo šití a vaření.
- **Technické činnosti**, ty pěstují konstrukční dovednosti, technickou představivost, nebo také smysl pro přesnost, která je důležitá především v modelářství a radiotechnice.
- **Přírodovědecká činnost** seznamuje s přírodními vědami, dává základy k její ochraně, a především pěstuje vztah k přírodě, do těchto činností patří například rybaření, pěstitelství nebo ekologie.
- **Esteticko-výchovné činnosti**, které formují vztah dětí k estetickým hodnotám, podporují a rozvíjí kreativitu a představivost a podporují emocionální složku osobnosti. Do těchto činností patří výtvarné činnosti, hra na hudební nástroj, tanec a divadlo.
- **Tělovýchova a sport**, patří sem činnosti, které přispívají k rozvoji fyzické zdatnosti, ale mají také důležitou roli při sebepoznávání a při výchově k toleranci a smyslu pro fair play. Sportovní činnosti mohou v neprofesionálním a necitlivém vedení soutěživosti podpořit agresivitu. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit základní tělesnou výchovu, sportovní hry, lehkou atletiku a jiné sportovní aktivity.
- **Společenskovední činnosti**, které rozšiřují poznatky o společnosti, její historii, tradici i jazykové znalosti. Patří sem zájmové jazykové vzdělávání, filozofie, folklor nebo sběratelství.
- **Turistika**, ta v sobě spojuje přírodovědní a společenskovední činnosti s prvky tělovýchovy.
- **PC**, tato oblast je nejrychleji se rozvíjející se zájmová činnost, která učí děti počítačovým dovednostem. Dále podporuje rozvíjet logické uvažování při programování. U této činnosti však hrozí velké riziko vzniku návyku.

2. Období dospívání

Osobnost každého člověka prochází v průběhu života velmi složitým vývojem, ovlivněným mnoha činiteli. Kromě vrozených předpokladů zde hraje velkou roli i prostředí, ve kterém se jedinec nachází a které ho obklopuje. Obzvlášť sociální prostředí, ve kterém se jedinec setkává s mnoha sociálními skupinami a v nich s dalšími jedinci. Nedílnou součástí je také samotná výchova jedince, způsob jeho výchovy a podíl jednotlivých vychovávajících včetně výchovných metod a forem. Nejen výše uvedení činitelé mají hlavní vliv na jedince. Významný vliv má také vlastní aktivita jedince, jeho cíle, které si klade, volní vlastnosti a také jeho snahy. Každá člověk je individuální osobnost. Na každého tyto činitelé působí poněkud odlišně, rozdílně a v jiném poměru. Přesto však určitá životní období v životě mají své společné vlastnosti, znaky a rysy. Věkové vymezení jednotlivých období je však pouze rámcové, tak, jako samotný vývoj osobnosti neprobíhá stejně rychle ve všech jeho složkách. Týká se to především tělesného, rozumového, citového a sociálního vývoje.

Tato diplomová práce se zaměřuje především na období dospívání. Dle Vágnerové (2012) toto období můžeme dělit na dvě fáze. Na pubescenci neboli střední školní věk a adolescenci neboli starší školní věk. Obě tyto věkové skupiny jsou pro jedince významná a jsou spjata s několika životními změnami i problémy v životě.

Období dospívání zahrnuje jednu dekádu života a to od 10 do 20 let. Dochází ke komplexní proměně osobnosti v oblasti somatické, psychické i sociální. Celý průběh dospívání je však závislý na konkrétních kulturních a společenských podmínkách

2.1. Pubescence – střední školní věk

Pubescence, nebo také raná adolescence, zahrnuje prvních pět let. Toto období je lokalizováno v rozmezí okolo 11.-15. rokem, avšak s individuální variabilitou.

V tomto období dochází k výrazným změnám, jak z tělesné, tak i psychické stránky. Takovéto změny jsou o to znatelnější, jelikož tomuto období předchází relativně klidné období mladšího školní věku. Jedním z nejnápadnějších znaků dospívání je pohlavní dozrávání a činnost pohlavních žláz, díky kterým u jedince dochází k velkým biologickým změnám. Tyto změny se odráží nejen na tělesných změnách ale také hlavně na psychice. Jedinci se často projevují nevyrovnaně a náladově. Období pubescence je někdy nazýváno obdobím druhého vzdoru, které se projevuje ve zvýšené kritičnosti k autoritám. Začíná projevovat snahy o osamostatňování se od rodičů a významným činitelem jsou pro něco vrstevníci, se kterými se začíná ztotožňovat. Důležitým mezníkem v tomto období je ukončení povinné školní docházky a diferencování dalšího profesního směřování. Vývoj jedince závisí na mnoha faktorech, především na výchově v předchozím věkovém období (mladším školním věku), na vztahu mezi pubescenty jedinci a dospělými, kteří jejich vývoj ovlivňují. A také hlavně na prostředí, kde jedinec vyrůstá a je vychováván. Je důležité, zda dospělí respektují věkové zvláštnosti dospívajících a zda sami působí jako kladné vzory jednání a dokáží volit vhodné výchovné prostředky (Hájek a kol., 2008).

Jedinci v tomto období často reagují přecitlivěle i na běžné podněty, projevují se více labilně a také jejich nálada je velice kolísavá, což se může projevit i na jejich trávení volného času. Nechuť a apatie k jakékoliv volnočasové aktivitě není výjimkou, přičemž se mohou uzavřít sami do sebe. Mnohdy neumí být tolerantní ke kompromisům a nechtějí dávat najevo vlastní pocity a jejichž myšlení je spíše na úrovni formálních logických operací, které se jim jeví jako všemocné. (Plhánková, 2007).

Dle Matějčka (1992) v tomto období je třeba klást důraz na potřebu rozvoje nové identity a potřebu seberealizace, která se může realizovat při vhodných volnočasových aktivitách, při kterých ale nesmí dojít k přílišnému zatížení jedinců. Pokud rodiče, či vychovatelé mají tendenci dospívajícímu jedinci organizovat veškerý volný čas, jedinec následně nemá žádnou možnost vlastního rozhodnutí o volném čase, což ho limituje v oblasti socializace a samostatnosti rozhodování. Následně se může stát, že jedinec bude čekat na to, než za něho rozhodne někdo jiný a sám se nenaučí, jak vynakládat a organizovat si své volnočasové aktivity.

Přestože dítě v období pubescence prožívá emoční nestabilitu, jsou důležité reakce dospělých na chování dítěte. „*Charakteristiku osobnosti dospívajících určují zejména potřeby, zájmy, postoje, vzory a ideály, životní plány a aspirace, schopnosti, sebeuvědomování, sebehodnocení, vlastnosti charakteru a temperamentu. Rozvoj všech těchto vlastností je ovlivňován jak vrozenými předpoklady, tak začleněním osobnosti do sociálního prostředí a výchovou*“ (Hájek a kol., 2008, s.97).

V období dospívání jedinci tíhnou spíše ke skupině vrstevníků, a ke skupinám se společnými zájmy. Vrstevnickou skupinu vytvářejí jedinci blízkého věku s obdobnými zájmy a blízkým sociálním statutem. „*Příslušnost k takovéto skupině poskytuje zázemí a ochranu, kompenzuje jejich sociální a citovou deprivaci, vytváření sociálních vztahů a pocitu bezpečnosti má pro jejich členy někdy stejný význam jako obsah činnosti*“ (Hofbauer a kol., s.99)

2.1.1. Volnočasové aktivity pubescentů

Zájmy této věkové skupiny jsou mnohem hlubší a trvalejší než v období předchozím, a to v mladším školním věku. V polovině pubescence, okolo 13. roku, se mohou zájmy diferencovat a může mít značný vliv při rozhodování o volbě povolání. Pro zájmovou orientaci mají velký význam i individuální rozdíly v zájmech dívek a chlapců. V jejich zálibách, schopnostech, a také vlivu prostředí a výchovy (Hájek a kol., 2008).

V období dospívání se probouzí i zájem o umění, které už není pouhou hrou (Říčan, 2006). Dospívající často preferují nikým neorganizovaný volný čas, jednak nechtějí být manipulováni dospělými a chtějí mít zorganizovaný volný čas podle sebe. Je důležité, aby dospívající byli vedeni ke schopnosti využívat a reálně hodnotit svůj volný čas v souvislosti s volbou povolání a s hledáním vhodné náplně volného času.

Významný podíl na vytváření přiměřeného sebevědomí má motivování dospívajících k činnostem, při kterých mohou vyzkoušet a prověřit své schopnosti a dovednosti a rozvinout tvořivost a při těchto aktivitách prožívat uspokojení. V souvislosti s rozvojem kritičnosti myšlení přichází i schopnost sebekritiky. Temperament se v dospívání neprojevuje až tak bezprostředně, jako v mladších věkových obdobích. Vrozený základ pubescenta je tlumen naučeným chováním a sebeovládáním. (Hájek a kol., 2008)

2.2. Adolescence – starší školní věk

Z hlediska společenského postavení Hájek (2008) charakterizuje tuto věkovou kategorii studiem na některé se tří typů střední školy. Je to významným faktorem při vytváření společenských znaků pro toto rozsáhlé věkové období, a to od 14–15 let do 18–20 let. Jelikož se jedná o rozsáhlé věkové období, objevují se zde i značné rozdíly. Věk 14–16 let se dá považovat ještě za období dozívání pubescence. Ve věku 16–20 let se mládež označuje jako adolescentní nebo také jako postpubescentní. V tomto věkovém období, zejména ve druhé polovině, dochází k celkovému zklidnění vývoje. Začínají dozrávat všechny tělesné funkce a v základech i psychický vývoj. Hlavní rozdíl vzniká v psychickém a sociálním vývoji u jedinců, kteří po ukončení střední školy nastupují ihned do pracovního poměru oproti žákům, kteří se chystají na další studium, a tím získávání hmotné a sociální nezávislosti.

V tomto období adolescenti zkoušejí a hledají hranice svých možností a mnohdy se dostanou až do extrému. Pozdní adolescence bývá také chápána jako období volnosti, jelikož má minimální zodpovědnost oproti množství svobody. Smyslem pozdní dospělosti je poskytnout adolescentovi čas a možnosti, aby si mohl uvědomit, čeho chce v budoucnosti dosáhnout, zvládl se osamostatnit ve všech oblastech v nichž to současná společnost vyžaduje. (Vágnerová, 2012)

Dle Keatinga in Vágnerová (2012), lze shrnout několik bodů typických znaků způsobu myšlení dospívajících:

Připouštění variability různých možností. Tento způsob myšlení lze chápat jako jeden z předpokladů, jak chápat různorodost názorů jiných lidí nebo teorií. *„Podobným způsobem se diverzifikovalo myšlení mladšího školáka, když začal uvažovat na úrovni konkrétních logických operací. Tehdy byl schopen brát v úvahu rozmanitost různých složek poznávané reality.“* (Vágnerová, 2012, s. 381)

Dovednost uvažovat systematictěji. Starší adolescenti zvládnou uvažovat o různých alternativách již v rámci interpretace problému. Jsou schopni stanovit si určitou hypotézu a určitými kroky ji potvrdit nebo naopak vyvrátit. Adolescenti dokážou akceptovat více možností, a proto zvládnou uvažovat i o více možných způsobech řešení. „*Systematická strategie uvažování postupně nahrazuje stereotypnější přístup mladších školáků, jimž stačilo najít jakékoli vysvětlení daného problému a kteří byli spokojeni s jedním přijatelným řešením.*“ (Vágnerová, 2012, s. 381-382)

Schopnost experimentovat s vlastními úvahami. Adolescenti zvládají tyto úvahy kombinovat a propojovat a jejich myšlení je tím flexibilnější. Tato nová schopnost experimentování představuje prostředek jejího dalšího rozvoje.

V průběhu adolescence dochází ke zvyšování sebekontroly a také vytrvalosti. Dokáží lépe potlačit rušivé vlivy, avšak pouze za předpokladu dostatečně silného motivu. Změna v uvažování a chování se projeví i k základním psychickým potřebám. Jednou z nejdůležitějších potřeb, je **potřeba jistoty a bezpečí**, která je vázána nejen na minulé zkušenosti, ale také na nynější prožitky. Adolescenti však berou v potaz i budoucnost, kterou si mohou představovat jako přijatelnou, ale taktéž jako nejistou či ohrožující. Pouhé uvědomění si těchto možností, může vést až ke ztrátě dřívějšímu pocitu bezpečí a jistoty. Neméně důležitou potřebou je **potřeba seberealizace**, která začne nabývat na svém obsahu při začátku uvažování o možnostech a perspektivách adolescenta. Seberealizace se začne orientovat z přítomnosti na budoucnost, a už není zaměřená pouze aktuální úspěch a uplatnění. **Potřeba otevřené budoucnosti** začíná mít v tomto období subjektivní význam teprve tehdy, když o ní je adolescent schopen plněji uvažovat.

Schopnost uvažovat o mnohdy nereálných a neexistujících alternativách se může projevit v postoji ke světu ale i sobě samému. Tento nový způsob uvažování se může stát jedním ze zdrojů vzniku nejistoty. Pro adolescenta jsou tyto úvahy ale mnohdy velice lákavé, přinášejí něco nového a atraktivnějšího než současná realita. Představa, že by mohlo být všechno jinak však přináší větší kritičnost, a může vést až k aktivnímu úsilí o změnu současného stavu nebo v opačném případě se mohou aktivovat obranné mechanismy. Tyto mechanismy se mohou projevit například v tendenci ulpívat na nějakém názoru, ať svém nebo cizím, se kterým se ztotožnili. (Vágnerová, 2012)

Emoční vývoj je v období dospívání velice složitý, hlavně v oblasti hormonální proměny. Chování adolescentů je ve srovnání s dřívějším věkovým obdobím nápadnější a ve vztahu k vyvolávajícím podnětům méně přiměřené. I když jejich prožitky jsou často velice intenzivní mají spíše krátkodobý charakter, proto je velice těžké předvídat, jaká bude jejich reakce příště. Výkyvy nálad a emocí bývají spojovány s kolísáním aktivační úrovně. Vysokou aktivitu snadno vystřídá nechuť k jakékoliv činnosti. (Hofbauer, 2004)

Pro osobnostní rozvoj dospívajících jedinců jsou důležité různé sociální skupiny a instituce, jako je rodina, škola, volnočasové instituce nebo vrstevnická skupina.

Rodina je, ač přes značný vliv vrstevníků stále důležité sociální zázemí, od kterého se dospívající začínají odpoutávat a snaží se osamostatňovat. Kvalitativní proměnou prochází i rodičovská autorita, u které dochází k redukci formálně dané nadřazenosti.

Škola je důležitou institucí spíše z hlediska budoucího sociálního zařazení. Školní úspěšnost se stává podmínkou pro přijetí k dalšímu vzdělávání, respektive pro profesní přípravu.

Volnočasové instituce ovlivňují nejen rozvoj schopností a dovedností dospívajícího, ale také jeho sociální zařazení. V těchto institucích mohou kompenzovat svou neúspěšnost ve škole, nebo negativní vliv rodiny.

Vrstevnická skupina je pro dospívajícího velice důležitá. Stává se zdrojem potřebné sociální a emoční podpory a identifikuje se s ní. V tomto období se díky vrstevnické skupině rozvíjejí symetrické vztahy a vznikají zde první lásky. Vrstevnická skupina často od dospívajícího vyžaduje větší konformitu než dospělí. (Hofbauer, 2004)

Dochází k výraznému rozšiřování svého teritoria, zejména ve volnočasových aktivitách, ať už v určitých institucích nebo ne. Vrstevnická skupina má svá oblíbená místa, kde se často schází. Ať už se jedná o uzavřené prostory, jako jsou obchodní domy, kam chodí společně nakupovat, cukrárny, restaurace, kina, diskotéky nebo otevřené prostory jako jsou sportovní stadiony nebo pouze parky. Pro dospívající je důležité to, že na tyto místa obvykle nechodí s dospělými, a tudíž jsou chápány jako jejich teritorium. (Hofbauer, 2004)

2.2.1. Volnočasové aktivity adolescentů

Adolescenti se dovedou nadchnout pro činnost ve volném čase, která pro ně má větší subjektivní význam než škola, přičemž jde nejčastěji o sportovní aktivity, umělecké nebo technické. Většina adolescentů se zachází již ve věku, kdy mohou nastoupit na různé brigády a podílet se na vlastním přivýdělků. V tomto období je však i velké riziko přidat se k různým partám, a to z toho důvodu, že se potřebují někam zařadit. (Plháková 2007) V tomto období mají dospívající tendenci si sami vybírat hodnoty a normy, které budou respektovat a odmítají přijít a respektovat to, co jim rodiče, vychovatelé, či společnost nabízí. V rodině, či v dětském domově, se adolescent zbavuje subjektivně degradující role dítěte a snaží se získávat roli dospělého, se všemi jejich právy ale minimem povinností. Následně z toho plynou i ubývající konflikty s rodiči a vychovateli, a nastupuje spíše ignorace k jakékoliv autoritě. (Vágnerová, 2012). Potřebný kontakt s vrstevníkem nebo účastnění se volnočasových aktivitách pomáhá s jeho stimulací, kterou je například hudba nebo pohybová aktivita, která působí jako relaxační mechanismus. Neméně důležitými jsou i existenciální motivy, jako je hledání smyslu života nebo hledání absolutně platných a trvalých hodnot.

Sociální prostředí, v němž dospívající vyrůstají, ovlivňuje jejich úroveň kulturních zájmů. Jejich aktivity, kterým se aktivně věnují mají velký význam pro další život adolescentů. Jejich zájmy pomáhají rozvíjet jejich osobnost a podněcování k zájmům tvoří předpoklad pro budoucí profesionální orientaci.

Říčan (2006) udává, že adolescenti mají největší zájem o sport a turistiku, které jsou důležité pro vývoj jeho osobnosti a stávají se jedinečnou rekreací, při které dochází k příležitostnému soupeření, a pobytí v kolektivu vrstevníků. Další udává zájem o populární hudbu, a také o moderní tanec, z toho důvodu, že „*pro mládež je hudba velkým potěšením, při němž jedinec může dát výraz svým citům a vytvořit cenné vztahy k posluchačům i ke spoluhráčům*“. (Říčan, 2006, s.201)

3. Ústavní výchova

Pokud v životě dítěte nastane situace, kdy se stává rodinné soužití dysfunkčním či dokonce afunkčním, může dítě vyrůstat ve zcela odlišném prostředí, a to v ústavní výchově. Vzhledem k tomu, že se výzkum zaměřil na volný čas dětí a mládeže z dětských domovů, je zapotřebí blíže charakterizovat dětský domov, ale i další zařízení, která patří též do ústavní výchovy. Jelikož je tato práce zaměřena na volnočasovou aktivizaci dětí v ústavní výchově, především dětí v dětském domově, bude se tato kapitola zabývat především dětskými domovy, avšak budou zmíněna i další školská zařízení ústavní a ochranné výchovy.

3.1. Důležité pojmy

Ústavní výchova je v Pedagogickém slovníku vymezena jako: „*Tam, kde rodina z některých důvodů v péči o dítě naprosto selhává a není možné či vhodné zvolit osvojení nebo pěstounskou péči, je potřeba zajistit dítěti jiné výchovné prostředí. Institucemi ústavní péče s dlouholetou tradicí jsou zvláštní dětská zařízení v resortu zdravotnictví a školství, a to zařízení ústavní a ochranné výchovy.*“ (Průcha, 2013, s.333)

Ústavní výchova je nařizována soudem u dětí, v jejichž rodinách jim není věnována dostatečná péče a jejich výchova je vážně ohrožena. Tato rodina je označována jako dysfunkční nebo afunkční. (Mlčák, 2003)

Dysfunkční rodina je rodina, která „*představuje závažný etiopatogenetický faktor, který je odpovědný za poruchy chování u dětí i dospělých. Podat obecnou charakteristiku dysfunkčních rodin je velmi obtížné, neboť tento jev vykazuje značnou variabilitu různých extrémů ve svých nejdůležitějších aspektech.*“ (Mlčák, 2003, s.63) Především v aspektech v oblasti rodinné koheze, ve které dochází k nedostatku vědomí sounáležitosti a soudržnosti. Pro dysfunkční rodinu bývá také typická nadměrná přísnost nebo naopak uvolněnost rodinné kontroly chování. Řešení problémů bývá narušené, kdy členové rodiny nejsou schopni rozpoznat faktické problémy, ale řeší pouze problémy nepodstatné, o kterých nedokáží vzájemně komunikovat. Rodinná komunikace a interakce bývá zmatená, a chybí společné centrum pozornosti. Individuální názory jsou potlačovány, a členové rodiny se navzájem vyhýbají dotekům, kontaktům i společným činnostem a aktivitám.

Afunkční rodina je taková, která: *“ zcela ztratila svou funkci, děti jsou ohroženy, je nutno zajistit péči o ně v jiném prostředí, mimo rodinu. Afunkčních rodin je v naší společnosti málo, ale pokud rodina takto selhává, je třeba jednat rychle a pomoc pro děti zajistit bez dlouhých odkladů. “* (Rozsypalová, 2003, s.149) Tento typ rodiny je zcela nefunkční. Vývoj a zdraví je zásadně ohroženo, a je potřeba nutný zásah zvenčí, jako jsou obory sociální péče nebo policie. V těchto rodinách nejčastěji dochází k týrání, zanedbávání, zneužívání nebo násilí na dětech.

„Ústavní výchova trvá tak dlouho, jak je nezbytně nutné, nejdéle do dosažení zletilosti. O jejím zrušení opět rozhoduje soud. Zrušena může být kdykoliv na základě žádosti zákonných zástupců, pokud splnila svůj výchovný účel anebo pokud pominuly důvody, pro které byla nařízena.“ (Pipeková, 2006, s.366)

Je třeba zmínit i **Ochrannou výchovu**, která je ukládána soudem pro ty děti, které mají závažné poruchy chování, jako je trestná činnost, nebo selhala-li jiná preventivně výchovná opatření. Podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávné činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, může být dítěti uložena ochranná výchova, pokud spáchá čin, za nějž trestní zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo 12. rok svého věku a je mladší než 15 let. Ochrannou výchovu lze uložit jako ochranné opatření uložené mladistvému nebo jako opatření uložené dítěti mladšímu 15 let. (Jelínek, 2004)

Není-li možná z právního hlediska nebo s ohledem na příznivý vývoj dítěte nebo z dalších důvodů náhradní rodinný výchova, jako je adopce nebo pěstounská péče, přistupuje se k soudem nařízené ústavní výchově nebo popřípadě k ochranné výchově ve školských zařízeních. Základní právo každého dítěte v těchto institucích je právo na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách. Musí být zajištěny podmínky na podporu sebedůvěry dítěte ve společnosti včetně rozvíjení citové stránky jeho osobnosti. S dítětem v institucionální výchově musí být zacházeno v zájmu harmonického rozvoje osobnosti s ohledem na jeho věk a jeho potřeby. (Bubleová, 2011)

Pokud v životě dítěte nastane situace, kdy ho jeho vlastní rodina z nějakého důvodu nemůže vychovávat, je toto dítě umístěno do jiné formy péče, respektive do péče náhradní. Náhradní péči může stanovit pouze soud. Tato péče je dle rodinného práva rozdělena na náhradní rodinnou péči a ústavní výchovu (Matějček, 1999).

Náhradní rodinná péče má za hlavní účel poskytnout dětem přechodnou či dlouhodobou péči v době, kdy se ocitají bez rodinného zázemí. Jednotlivé formy náhradní rodinné péče můžeme rozdělit na několik forem, a to na:

- svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby
- pěstounskou péči
- pěstounskou péči na přechodnou dobu.¹

Tyto formy náhradní rodinné péče je možné označit jako formy náhradní rodinné péče v užším smyslu. Pokud bychom hovořili v širším pojetí, jedná se pak o další formy náhradní rodinné péče, jako je:

- osvojení
- poručenství (s osobní péčí).²

Náhradní výchovu lze definovat jako *„více samostatně uspořádaných, na sebe navazujících a vzájemně se podmiňujících dočasných opatření, která nahrazují osobní péči o nezletilé dítě v případech, kdy rodiče ji nezabezpečují anebo zabezpečit nemohou.“* (Bubleová, 2014, s. 38) Na jejím základě vznikají vztahy mezi nezletilými dětmi a jinou osobou. Vzniká pouze rozhodnutím soudu a tvoří práva a povinnosti vymezené zákonem anebo soudním rozhodnutím.

Systém ústavní péče a výchovy o děti v České republice se vyznačuje velkou roztržitostí. Tyto oblasti spravují 3 ministerstva, a to Ministerstvo práce a sociální věci ČR, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstvo zdravotnictví ČR. (Bubleová, 2014)

¹ Home - Asociace Dítě a Rodina, z.s.. Home - Asociace Dítě a Rodina, z.s. [online]. Copyright © 2015 Asociace Dítě a rodina, z.s.. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/images/soubory/pravni-uprava-nahradni-rodinne-pece-v-cr.pdf>

² Viz.1

3.2. Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo obranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči a o změně dalších zákonů, může členit na:

- diagnostické ústavy
- výchovné ústavy
- dětské domovy se školou
- dětské domovy.

Tato zařízení jsou pro děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, či u nichž bylo nařízeno předběžné opatření. Do těchto zařízení mohou být také umísťovány děti s postižením či handicapem, pokud stupeň jejich postižení není důvodem pro umístění do ústavů sociální péče.

3.2.1. Diagnostický ústav

„Diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou; děti s uloženou ochrannou výchovou také na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení umísťuje do dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů.“ (zákon 109/2002 Sb. § 5)

Tento typ institucionální péče plní ze zákona úkoly diagnostické, výchovně-vzdělávací, terapeutické, sociální, organizační a koordinační. Pobyť dítěte v diagnostickém ústavu trvá zpravidla 8 týdnů. Zpracovává komplexní diagnostickou zprávu, která je především v zájmu rozvoje celé osobnosti dítěte pomocí návrhu potřeb výchovných a vzdělávacích, kterou spolu s programem rozvoje osobnosti předává zařízení, do kterého má být dítě umístěno. (zákon 109/2002 Sb. § 5)

3.2.2. Výchovný ústav

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u kterých byla nařízená ústavní nebo ochranná výchova. Avšak může být zde i umístěno dítě starší 12 let, pokud má uloženu ochrannou výchovu, a jeho chování vykazuje tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Ve výjimečných případech lze u zvláště závažných poruchách chování umístit i dítě s nařízenou ústavní výchovou starší 12 let. Jsou zřízené, dle zákona 109/2002 Sb. odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou, s uloženu ochrannou výchovou, pro nezletilé matky a jejich děti, a také pro děti, které vyžadují okamžitou léčebnou péči. Také se mohou zřídit oddělené výchovné skupiny ve výchovném ústavu pro tyto děti.

Výchovné ústavy se od dětských domovů odlišují také v přístupu k naplňování volného času dětí a mladistvých. Trávení volného času spočívá především v tom, že většinou mladiství tráví čas přímo v zařízení. Samotné jejich zapojení do činností a jejich realizace mimo ústavy souvisí s výsledky, s přístupem a s chováním mladistvých.

3.2.3. Dětský domov se školou

Do dětského domova se školou jsou přijímány ty děti, které mají nařízenou ústavní výchovu, z důvodu závažné poruchy chování nebo které z důvodu přechodné nebo trvalé duševní poruše vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále děti, s uloženu ochrannou výchovou, které jsou nezletilé matky a nemohou být vzdělávány ve škole, která není součástí dětského domova se školou. Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti od 6 let až do ukončení povinné školní docházky. Pokud však během povinné školní docházky již nejsou důvody, aby bylo dítě zařazeno do školy zřízené dětským domovem, na základě žádosti ředitele dětského domova se školou může být dítě umístěno do školy mimo dětský domov. Dítě, které po ukončení povinné školní docházky vykazuje i nadále závažné poruchy chování a nemůže se vzdělávat na střední škole mimo zařízení či zahájit pracovnípoměr, je přerazeno do výchovného ústavu. (zákon 109/2002 Sb.)

3.2.4. Dětský domov

Dětský domov je jedna z forem náhradní rodinné péče a spolu s výchovnými ústavami poskytují ústavní výchovu v rámci resortu školství. Je to zařízení s nepřetržitým celoročním pobytem. Dle zákona 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, dětský domov plní ve vztahu k dětem především úkoly výchovné, vzdělávací a sociální a přistupují ke každému dítěti individuálně. Toto zařízení je určené převážně dětem s nařízenou ústavní výchovou, a to zpravidla od 3 do 18 let, a to bez závažných poruch chování. Děti, které žijí v tomto zařízení se mohou vzdělávat ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Též zajišťují péči o nezletilé matky, které mají nařízenou ústavní výchovu spolu s jejich dětmi.

Dítě se dostává do dětského domova na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo o předběžném opatření o náhradní výchovné péči. Pokud dítě dosáhne zletilosti nebo soud rozhodne o zrušení ústavní výchovy, může být pobyt v dětském domově ukončen.

Dětské domovy plní důležitý úkol, a to dbát o smysluplné využívání volného času a rozvíjení zájmů dětí v nich umístěných. Pedagogové a další pracovníci působící v dětských domovech se snaží o to, aby děti prožívaly a naplňovaly svůj volný čas podobně jako děti v rodinách. Mají možnost účastnit se zájmových aktivit v dalších zařízeních a institucích.

Obsah volného času je v těchto zařízeních naplňován různými činnostmi, které jsou realizovány přímo v zařízení nebo dalších zájmových či jiných organizacích. Pokud se dítě z dětského domova zapojuje do zájmových činností mimo dětský domov, může mu to přinášet možnosti zapojování se do širokého sociálního prostředí, a napomáhá k navazování nových kontaktů, popřípadě přátelství mimo ústavní prostředí. (Pávková, 2002) Volný čas v dětských domovech může být i naplňován pořádáním či účastí na sportovních akcích či různých soutěžích, realizací výstav, přehlídek nebo sportovních turnajů. V době letních prázdnin zajišťují pro děti tábory nebo rekreační, turistické pobyty a další aktivity.

Dále dle zákona č. 109/2002 Sb. zřizovatelem dětských domovů většinou bývá kraj, avšak také to může být Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) nebo církve, jedná-li se o příspěvkovou organizaci, v tomto případě je financován státem.

Může však nastat výjimka u několika soukromých dětských domovů. Rozpočet každého dětského domova je součástí rozpočtu národního výběru starajícího se o konkrétní domov. To umožňuje pravidelné čerpání finančních prostředků a současné plánování investic a nákupů. (Mojžíšová, 2008)

Konkrétní kritéria pro umístování dětí do dětských domovů, jejich přijímání, přemísťování a také propouštění upravuje vyhláška č. 438/2006 Sb., která pomáhá upravovat podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. V této vyhlášce najdeme i organizaci výchovně vzdělávací činnosti dětí v dětském domově.

Děti, které byly umístěny do ústavního zařízení, si přinášejí často neblahé zkušenosti z vlastní rodiny. Mnohdy jsou to důvody týrání, zneužívání a zanedbávání, a jejich rodinné prostředí, ve kterém vyrůstaly, zřejmě nesplňovalo podmínky k jejich zdárnému vývoji. Avšak Pávková (2002) vyzdvihuje to, že i když děti byly vystaveny negativním výchovným činitelům ve vlastní rodině, mohou být i přes to schopny adaptace a vytvoření si kvalitních partnerských vztahů a úspěšné zapojení se do společnosti, při správné stimulaci dítěte. Podmínkou pro zdárnou socializaci je však potřeba alespoň jednoho dospělého člověka, který dítě podporuje, snaží se ho pochopit a vytvoří si s ním pozitivní vztah. Nejčastěji to bývá pracovník dětského domova. Dle Matouška a Kroftové (1995) je složení zaměstnanců v dětských domovech různorodé, avšak v každém domově musí být pedagogičtí pracovníci a vychovatelé.

Podle zákona 563/2004Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, je pedagogický pracovníkem ten, „*kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu.*“ (zákon 563/2004 Sb., § 2)

Škoviera (2007) vysvětluje, že v zařízeních náhradní výchovy vychovatelé nenahrazují rodiče, ale organizují vyváženě skupinové a individuální zájmy dětí. Je však důležité přijmout dítě, takové, jaké je včetně jeho individuálního životního traumatu. Vychovatelé pomáhají dětem řešit jejich minulé i aktuální problémy, včetně hledání východisek do budoucnosti. Náplní práce vychovatele je především péče o děti a mladistvé spojená se zajišťováním jejich základních potřeb, včetně zajištění bezpečí. To je samozřejmě povinnost všech pracovníků, což představovat například zajištění první pomoci.

Pro shrnutí celého týmu pracovníků dětského domova, Matoušek (1999) zdůrazňuje, že ústav by měl mít před přijetím každého nového spolupracovníka jasno, jaká bude jeho pracovní náplň, jaké bude mít jasné cíle práce, a zda tyto cíle bude schopen naplnit.

3.3. Ústavní výchova a její možný vliv na život

Vývoj dítěte je takřka závislý na prostředí, ve kterém vyrůstá. Nejdůležitějším v životě dětí je jejich potřeba soudržnosti s osobami, se kterými jsou si blízké, pocit stálosti a stability. Prožívání vzájemných vztahů je velice důležité pro zdravý vývoj dítěte. Příznivý vývoj u dítěte nastane, pokud jsou jeho potřeby uspokojovány od raného dětství a dále v průběhu delšího období. Podstatné jsou podněty v přiměřené míře, kdy dítě potřebuje být stimulováno ve všech oblastech. V oblastech zrakových, sluchových a hmatových. Nedostatek podnětů může narušit a zpomalit jeho vývoj, a dojít k psychické deprivaci. Při umístění dítěte do náhradní péče způsobuje značný zásah do života dítěte a silně ovlivňuje jak jeho psychický vývoj, tak i tělesný. Pokud je dítě umístěno do náhradní péče, způsobuje to narušení vztahů s rodiči, specifické traumatické zážitky a emocionální narušení. Je nutné, aby se dítě dokázalo přizpůsobit náhradnímu prostředí.

Ústavní výchova má v raném věku klíčový vliv na kognitivní vývoj. „Na základě výsledků řady studií bylo zjištěno, že děti v ústavní výchově dosahují nižších skóre kognitivního vývoje, mají nižší hodnoty IQ a jsou opožděny v rozvoji řeči.“ (Ptáček, 2011, s.36) Ukázalo se, že po odchodu z ústavní péče do náhradní rodinné péče se děti zlepšují v rozumových charakteristikách. Velice zasaženou oblastí ve vývoji dítěte v institucionální péči je sociální a emoční vývoj, z důvodu narušených vazeb s rodiči a nemožného vytvoření si bližších vazeb v ústavní výchově.

Děti v ústavní péči zpravidla nemají možnost si tyto vazby vytvořit. „*Okolo 30 % dětí umístěných do náhradní institucionální péče se také potýká s emočními a vývojovými poruchami a poruchami chování, tito jedince častěji užívají psychotropní medikaci a využívají psychiatrických služeb, vykazují vyšší riziko rozvoje poruch chování a emocí v dětství a adolescenci, mají problémy v seberegulaci.*“ (Ptáček, 2011, st.37)

Dle studií může u těchto dětí také dojít ke zpomalení tělesného růstu a snížení tělesné hmotnosti, především z důvodu psychosociální deprivace. U dětí vyrůstajících v ústavní výchově může také docházet k častějším výskytům fyzických obtíží, snížené imunitě a nižšímu odolávání zátěžím. (Ptáček, 2011)

Matějček vymezuje, že „*psychická deprivace je psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře po dosti dlouhou dobu.*“ (Matějček, 1997, s.18)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část diplomové práce se zabývá problematikou trávení volného času dětí v dětském domově v Dolní Čermné a v Brně, ale také u dětí z běžných rodin z okolí Dolní Čermné a z Brna. Předmětem výzkumného šetření bylo především zjistit aktuální možnosti trávení volného času dětí v dětském domově na vesnici a ve městě s porovnáním dětí z běžných rodin. V této části diplomové práce je použita kvantitativní výzkumná metoda, dotazník, avšak i s prvky kvalitativní metody, která má především porozumět lidem a událostem v jejich životě. Jedná se o proces hledání porozumění jedinci. (Creswell, 2009).

4. Výzkumné šetření

V této kapitole je podrobně popsáno výzkumné šetření, které proběhlo v Dětském domově v Dolní Čermné a v Dětském domově Dagmar v Brně. Výzkumným šetřením jsou zmapovány zájmové činnosti dětí a mládeže ve výše uvedených zařízeních. Získané výsledky jsou srovnány a podávají nám reprezentativní údaje k odhalení nedostatků ve volnočasových aktivitách.

Při zpracovávání výzkumných dat mě začalo zajímat, jaký postoj k volnočasovým aktivitám mají i děti z rodin. Proto jsem některé otázky pozměnila pro tento výzkumný celek (viz. Příloha 2), a oslovila děti a mládež z okolí Dolní Čermné a z Brna formou elektronického dotazníku.

Výběr vzorku byl především z důvodu porovnání rozdílnosti mezi dětským domovem na vesnici a ve městě u dětí ve věkové kategorii mezi 11 a 20 rokem. Děti z běžných rodin byly vybrány ve stejné věkové kategorii i ve stejných lokalitách, tudíž z okolí Dolní Čermné a z Brna.

4.1. Cíle a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření diplomové práce je zjištění aktuálních možností trávení volného času dětí z dětského domova v Dolní Čermné a z Brna. Dále zmapování trávení volného času u dětí z běžných rodin z okolí Dolní Čermné a z Brna, včetně jejich pohledu na množství a množství trávení volného času obou skupin respondentů. Dále také zjištění, zda jsou respondenti z dětských domovů spokojeni s aktivitami, které pořádá jejich dětský domov a kterou aktivitu preferují. Zda raději tráví čas u televize, na počítači nebo venku s kamarády. Každý jedinec upřednostňuje jiný druh zájmových aktivit. Z výzkumů, které provedl sociologický ústav AV České republiky vyplývá, že jedinci ve věku dotazované skupiny, upřednostňují nejvíce volnočasové aktivity jako je například sledování televize, trávení času s kamarády, poslech hudby. Ráda bych ve výzkumném šetření ověřila, zda tyto preference v oblasti volného času mají i děti v námi vybraných dětských domovech, a to v dětském domově na vesnici, a ve městě.

Pomocí dotazníkového šetření se snažím zjistit odpovědi na tyto otázky:

1. *Mají děti z dětských domovů možnost trávit volný čas dle vlastního uvážení?*
2. *Je návštěvnost zájmových kroužků mimo dětský domov u dětí a mládeže z Dětského domova Dagmar v Brně větší než u dětí a mládeže z Dětského domova v Dolní Čermné?*
3. *Jsou děti z dětských domovů spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit, které jim dětský domov nabízí?*
4. *Jaký druh zájmové aktivity respondenti preferují ve svém volném čase?*
5. *Myslí si děti z dětských domovů, že mají děti z rodin více možností v trávení volného času?*

4.2. Metody výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Dotazník je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí (Gavora, 2010). Dotazníkové šetření poskytuje respondentům žádoucí anonymitu oproti přímému rozhovoru a též umožňuje získat data od většího množství respondentů v relativně krátkém časovém úseku (Disman, 2001; Gavora, 2010). Pro realizaci výzkumného šetření jsem zvolila kvantitativní metodu, a to metodu anonymního dotazníku vlastní konstrukce, který byl připraven pro elektronický i tištěný sběr dat. (viz. příloha č.1 a příloha č.2). U kvantitativního výzkumu sledujeme jen určitý vzorek populace a doufáme, že naše závěry pak budou aplikovatelné i na zbylou část populace (Disman, 2002).

Prvotní plán byl použít formu rozhovorů, které by nám mohlo o dětech povědět více, ale bohužel z důvodu karantény jsem musela zvolit formu dotazníků. Dotazník obsahoval 18 otázek a byl rozdělen do 5 okruhů (viz. příloha č. 1). První okruh otázek byl formálního charakteru a sloužil ke zjištění věku, pohlaví respondentů. Druhý okruh otázek byl zaměřen na zjištění, jaké mají respondenti zájmy a s kým je nejraději tráví. Třetí okruh otázek byl zaměřen na zjištění, kolik času respondenti věnují těmto aktivitám, a zda si uvědomují jejich finanční náročnost. Čtvrtý okruh se zajímal o spokojenost či nespokojenost s nabídkou zájmových aktivit v dětském domově. A Poslední, pátý okruh, sloužil ke zjištění, zda se respondenti cítí ochuzené v možnostech volnočasových aktivit z důvodu pobytu v dětském domově.

Převládaly otázky uzavřené, které předkládaly určitý počet předem připravených odpovědí, u některých otázek mohly zvolit i více odpovědí. U otevřených otázek mohli respondenti volně odpovídat, dle vlastních názorů a pocitů. Děti a mládež z Dětského domova v Dolní Čermné odpovídali na otázky v tištěné formě dotazníků, a z Dětského domova Dagmar v Brně odpovídali v elektronické formě na internetovém serveru www.survio.com³. U dětí z rodin jsem též zvolila elektronickou formu dotazníků též na internetovém serveru www.survio.com⁴. Dotazník se skládal z 14 otázek. Okruhy zůstaly skoro stejné, až na okruh číslo čtyři, který se týkal spokojenosti v dětském domově a okruh číslo pět, který se zajímal, zda si děti a mládež z rodin myslí, že jsou děti z dětských domovů ochuzené ve volnočasových aktivitách.

4.3. Charakteristika výzkumného souboru

Pro účely této diplomové práce byl zvolen záměrný výběr výzkumného souboru. Záměrný výběr se uskutečňuje na základě určení relevantních znaků, tedy těch znaků základního souboru, které jsou důležité pro dané zkoumání (Gavora, 2010).

V první řadě byli kontaktováni ředitelé dětských domovů, avšak z důvodů komplikované situace, která nastala z důvodu karantény, bylo umožněno vyplnění dotazníků pouze u dvou dětských domovů, u jednoho venkovského a druhého městského typu. Prvním je Dětský domov v Dolní Čermné a druhým Dětský domov Dagmar v Brně. Do výzkumného souboru byli zařazeni respondenti, kteří patřili do skupiny ve věku 11–20 let (viz. graf č.1). Zkoumaný vzorek z dětských domovů tvořil celkově 35 respondentů. Zastoupení respondentů z Dětského domova Dolní Čermné a zastoupení respondentů z Dětského domova v Brně bylo v poměru 25:10. Věkovou skupinu 11–20 let jsem si zvolila proto, že metoda dotazníku je poměrně náročná a mladší děti by mohly mít s vyplňováním dotazníku problémy a také proto, že studuji učitelství pro 2. stupeň ZŠ. U dětí a mládeže z rodin jsem se též snažila zachovat venkovské a městské rodiny. Respondentů z Dolní Čermné a okolních vesnic ve věku 11–20 let bylo 15 a respondentů z Brna ve stejném věku bylo též 15 (viz. graf č.2).

³ Dostupné na: <https://www.survio.com/survey/d/V3R8N0V6C6B5S2U7H>

⁴ Dostupné na: <https://www.survio.com/survey/d/R1B4I9W5K0H5M1J9B>

Dolní Čermná nachází v Pardubickém kraji. V rámci kraje sousedí na západě s okresem Pardubice, na jihozápadě s okresem Chrudim a na jihu s okresem Svitavy. Dále pak na východě sousedí s okresem Šumperk Olomouckého kraje a na severozápadě s okresem Rychnov nad Kněžnou Královéhradeckého kraje. Ze severu je okres vymezen státní hranicí s Polskem.

4.4. Charakteristika Dětského domova v Dolní Čermné

Dětský domov Dolní a Horní Čermná leží ve východních Čechách v podhůří Orlických hor, nedaleko okresního města Ústí nad Orlicí. Od 1.4. 2013 došlo ke sloučení Dětského domova Horní Čermná s Dětským domovem Dolní Čermná. Nynější kapacita zařízení po sloučení je 54 lůžek.

Dětský domov Dolní Čermná pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Součástí Dětského domova je školní jídelna, která zajišťuje vedle školního stravování dětí také závodní stravování zaměstnanců tohoto zařízení, a to za úplaty. Předmět činnosti zařízení je vymezen příslušnými ustanoveními zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů a prováděcími předpisy.

Děti navštěvují Mateřskou školu a Základní školu v Dolní a Horní Čermné. Děti, které mají mentální postižení, navštěvují speciální školu v Lanškrouně. Po ukončení základního vzdělávání přecházejí děti na střední školy, a po jejich úspěšném absolvování mají možnost studovat na vysoké škole nebo vyšší odborné škole.

Materiální zázemí i vybavenost domova v Dolní Čermné je v současné době na velmi dobré úrovni. Děti zde žijí ve svých bytech, ve třech rodinných skupinách. Ty tvoří hlavní společná místnost s kuchyní a jednotlivé pokoje pro maximálně dvě děti. Každý byt má novou koupelnu, šatnu a místnost pro vychovatele.

V původní budově mohou využívat posilovnu, dílnu, a také terapeutickou místnost, kde se děti setkávají s psycholožkou. U dětského domova je také zahrada, která je vybavená prolézačkami, houpačkami, pískovištěm a trampolínou. Vybudována byla i pergola s krbem, ohniště s lavičkami, které slouží pro trávení pěkných společných chvil. Pro sportovní vyžití mohou děti využívat celou škálu sportovního vybavení. Každé dítě má k dispozici kolo, brusle, lyže a další sportovní náčiní. Díky sponzorům je pro plnoleté studenty k dispozici zrekonstruovaný byt. Terapeutická místnost („aťásek“) slouží pro terapii dětí s psycholožkou, pro realizaci ručních prací a také pro práci s keramikou. V této místnosti mají k dispozici kuchyň s jídelnou, zázemí pro švadlenu, kancelář sociální pracovnice a vedení Dětského domova Dolní Čermná.

Hlavní vzdělávací cíle Dětského domova Dolní Čermná

- *Vést děti k tomu, aby si osvojily strategie učení, motivovat je pro celoživotní učení.*
- *Podněcovat děti k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů, vést děti k všestranné, účinné a otevřené komunikaci, připravovat děti k tomu, aby se projevovaly jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovaly svá práva a naplňovaly své povinnosti.*
- *Rozvíjet u dětí schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.*
- *Vytvářet u dětí potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě.*
- *Učit děti aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *Vést děti k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi. (ŠVP DD, 2016)*

4.5. Charakteristika Dětského domova Dagmar v Brně

Dětský domov Dagmar vznikl z iniciativy brněnského básníka, novináře a spisovatele Rudolfa Těsnohlídka, autora známé Lišky Bystroušky. Na konci šedesátých let započala přeměna na "Dětský domov rodinného typu", která vyvrcholila v roce 1975.

Kapacita Dětského domova Dagmar v Brně je 25 dětí. Děti jsou rozděleny do 3 rodin, kde mají svoje pokoje, kuchyňku a sociální zařízení a pečují o ně „tety a strejdové“. Zájmy dětí jsou respektovány, mají vlastní hračky, oblečení a další osobní věci. Snaha umožnit výběr studia podle zájmů buď na učilišti nebo střední škole a následně eventuelně i vysoké. Dětský domov Dagmar se snaží v co největším množství umožnit mimoškolní výchovné a vzdělávací činnosti, zájmové činnosti, spolupráci s podniky a institucemi. Vyžaduje se od vychovatelů soustavná, trpělivá práce. V Dětském domově Dagmar je základní organizační jednotkou rodinná skupina, která má nejméně 6 a nejvíce 8, a v rámci skupinové integrace jsou ve výchovné skupině začleněni i žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Také individuální přístup k dítěti za využití speciálně pedagogické péče, případně kompenzačních pomůcek a dalších pedagogických postupů. Všechny rodinné skupinky jsou počítačem, pračkou, kuchyňskými spotřebiči a vším dalším, co je v běžné domácnosti. Prostředí si děti esteticky upravují svými výrobky, květinami a dalším, co děti chtějí. Součástí areálu dětského domova je zahrada s relaxačními prvky, hřištěm a krytým bazénem.

Podařilo se realizovat mnoho akcí a činností. Počínaje zdárnou rekonstrukcí a stavebních úpravách domova v roce 2007 se podařilo také vybudovat nové hřiště, které slouží potřebám dětí, i pro sportovní akce za účasti jiných dětských domovů.

Školní vzdělávací program Dětského domova Dagmar Brno, je založen na zásadách rovného přístupu každého dítěte bez jakékoliv diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, etnického nebo sociálního původu a samozřejmě zdravotního stavu.

Zájmové činnosti v Dětském domově Dagmar

Dětský domov má rozsáhlý systém partnerských vztahů. Spolupracuje s mnoha firmami i jednotlivci, kteří pomáhají zejména po finanční stránce a také při organizování mnoha aktivit pro děti. Při zajišťování zájmových činností spolupracují s organizacemi v rámci Brna a okolí, s dalšími celorepublikovými organizacemi a nadacemi. Mezi nejznámější patří Nadace Terezy Maxové, Nadační fond manželů Klauzových a Nadace Altego. Tyto organizace zajišťují pro děti rozmanitý kulturní a sportovní program a mnoho akcí. Dětský domov Dagmar vlastní kroužky neorganizuje, ale pouze zajišťuje volnočasové aktivity dětí. Znalost různých výtvarných technik a další nadstandardní schopnosti vychovatelů jsou velmi dobrým předpokladem pro vytváření pohodové atmosféry v rodinných skupinách, a mnoho volnočasových aktivit se mohou konat přímo v domově. Dále se pravidelně provádějí sportovní a další pohybové aktivity, podporuje se účast dětí na soutěžích, zařazování sportovních aktivit do denních činností, jako jsou cyklo výlety, vycházky, letní tábory a mnoho dalšího.

4.6. Vyhodnocení výzkumného šetření

Tato subkapitola přináší vyhodnocení všech dotazníků získaných během výzkumného šetření v Dětském domově v Dolní Čermné a v Dětském domově Dagmar v Brně. A také vyhodnocení dotazníků od respondentů z rodin s bydlištěm v Brně a okolí Dolní Čermné.

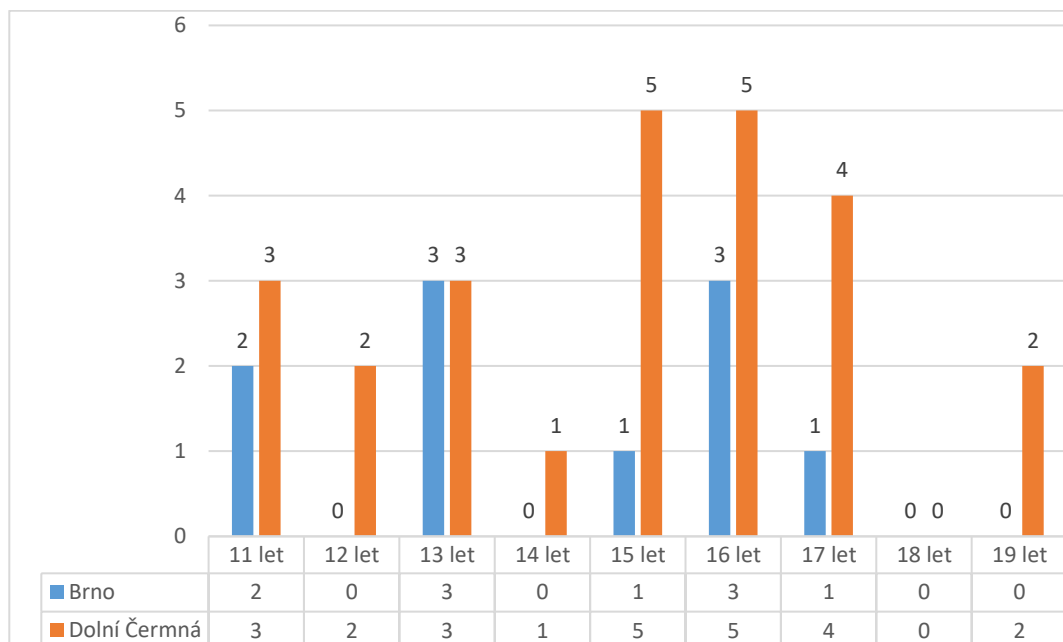
Jednotlivé otázky z dotazníku jsou zpracovány a vyhodnoceny pomocí sloupcových grafů, které jsou nejvhodnější volbou pro snazší přehlednost ve výsledcích. Následně vzniklé výsledky byly převedeny do procentuálního přehledu, který nám slouží k rychlé orientaci u zastoupených odpovědí výzkumného vzorku.

U otevřené otázky byla použita metoda vytváření trsů, která se využívá k tomu, abychom seskupili určité výroky do skupin dle určitých kritérií. Skupiny by měly vznikat na základě vzájemných podobností mezi zvolenými jednotkami. Tímto procesem pak dojdeme k obecnějším kategoriím, jejichž znakem je tematický překryv (Miovský, 2009).

Otázka č. 1 – Věk respondentů

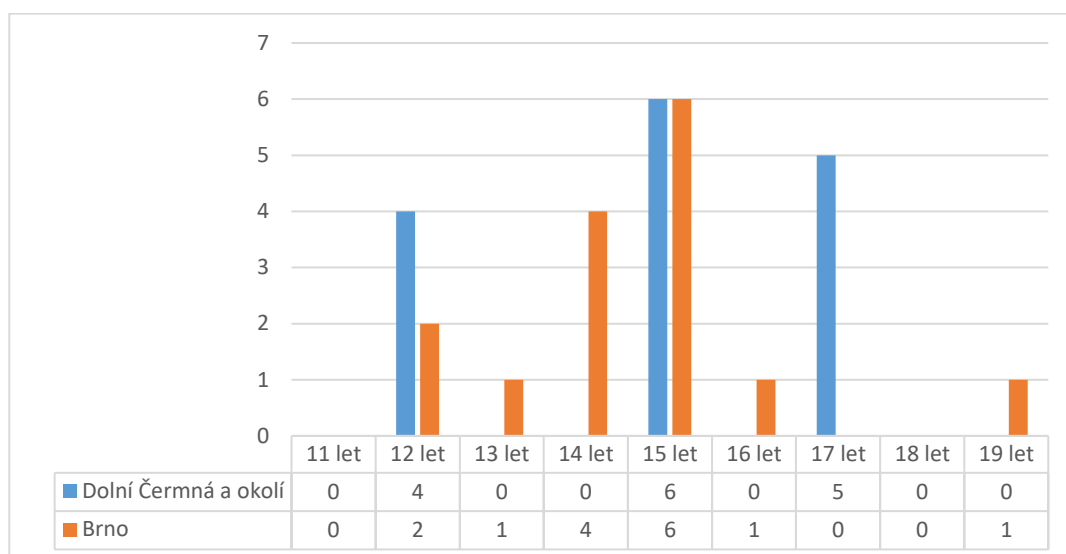
Tato otázka sloužila především k upřesnění a charakteristice výzkumného vzorku.

Graf č. 1 - Rozdělení podle věku respondentů z dětských domovů

Dotazovaní respondenti byli ve věku 11–20 let. V Dětském domově Dagmar v Brně se nacházeli 2 respondenti ve věku 11 let a v Dětském domově (dále jen DD) v Dolní Čermné 3 respondenti, což je z celkového počtu 35 respondentů 14,29 %. DD v Brně neměl žádného respondenta ve věku 12 let, a v DD v Čermné byli tito respondenti 2, tudíž 5,71 % z celkového počtu respondentů. 13letých měli oba DD po 3 respondentech, což je 17,14 %. 14letého respondenta DD v Brně také neměl, a DD v Čermné pouze 1, což je pouze 2,86 %. 15letý respondent byl v DD v Brně 1, ale v DD v Čermné 5, což je jako u 13letých 17,14 %. Největší zastoupení bylo u respondentů ve věku 16let, v DD v Brně 3 a v DD v Čermné 5, což z celkového počtu dětí z DD je 22,86 %. 17letého respondenta měl DD v Brně pouze 1, a DD v Čermné 4, což je 14,29 %. Ani jeden DD neměl respondenta ve věku 18 let, a DD v Brně ani 19letého, a DD v Čermné měl 19leté 2, tudíž 5,71 %.

Graf č. 2- Rozdělení podle věku respondentů z rodin

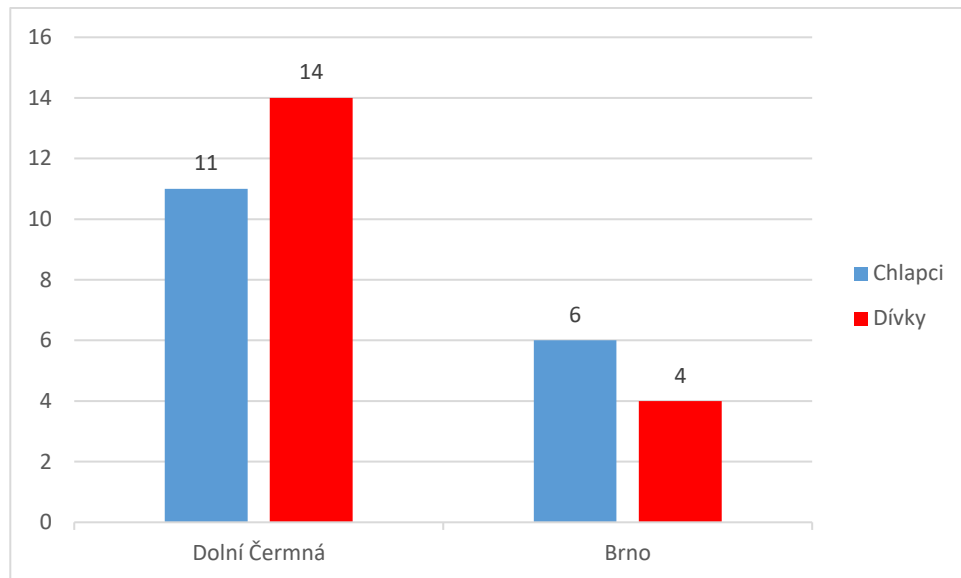

U dětí z rodin nebyl žádný respondent ve věku 11 let. Ve věku 12 let byli 4 respondenti z Dolní Čermné a okolních vesnic a Brna 2 respondenti, což je z celkového počtu 30 respondentů 20 %. 13letý respondent byl pouze 1, a to z Brna, což jsou 3,33 %. 14letí respondenti byli 4, a to pouze z Brna (13,33 %). Největší zastoupení bylo 15letých respondentů, a to i ve stejném počtu 6 respondentů z rodin z Brna i z rodin Dolní Čermné a okolí, což je 40 %. 16letý respondent byl pouze 1, a to v Brně (3,33 %). Ve věku 17 let bylo 5 respondentů z Dolní Čermné a okolí, ale žádný z Brna 16,67 %. Stejně jako u dětí z DD nebyl ani žádný respondent z rodin. Pouze 1 respondent ve věku 19 let z Brna (3,33 %)

Otázka č. 2 – Pohlaví respondentů

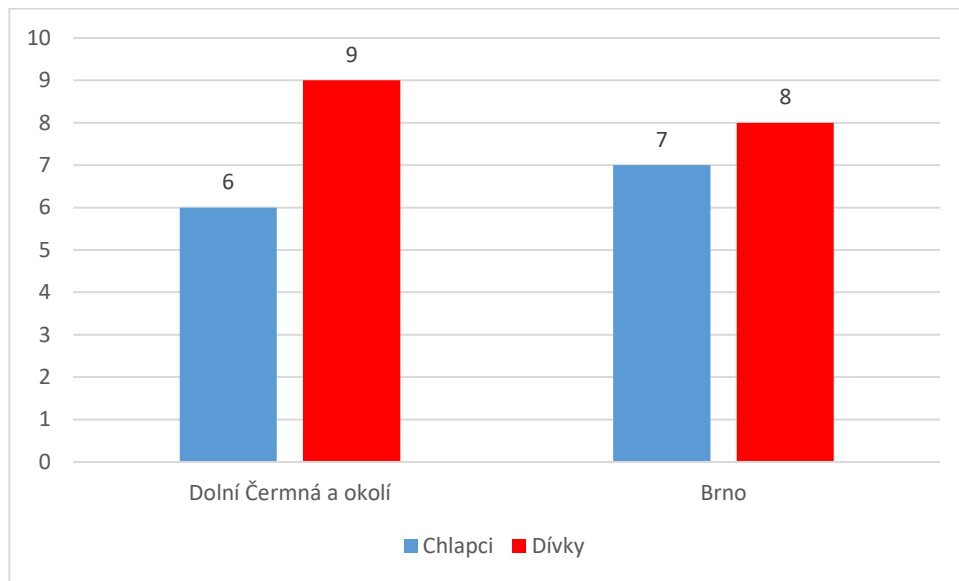
Stejně jako u otázky č.1, tato otázka sloužila především k charakteristice výzkumného vzorku.

Graf č. 3- Pohlaví respondentů z dětských domovů

Ve skupině respondentů z dětských domovů bylo 17 respondentů chlapců, což z celkového počtu 35 respondentů je 48,57 %, a dívek 18, a to je 51,43 %. V porovnání DD z Brna a z DD Dolní Čermné, bylo respondentů v DD v Brně 60 % chlapců a 40 % dívek. V Dolní Čermné byla naopak převaha dívek a to 56 % dívek a 44 % chlapců.

Graf č. 4- Pohlaví respondentů z rodin

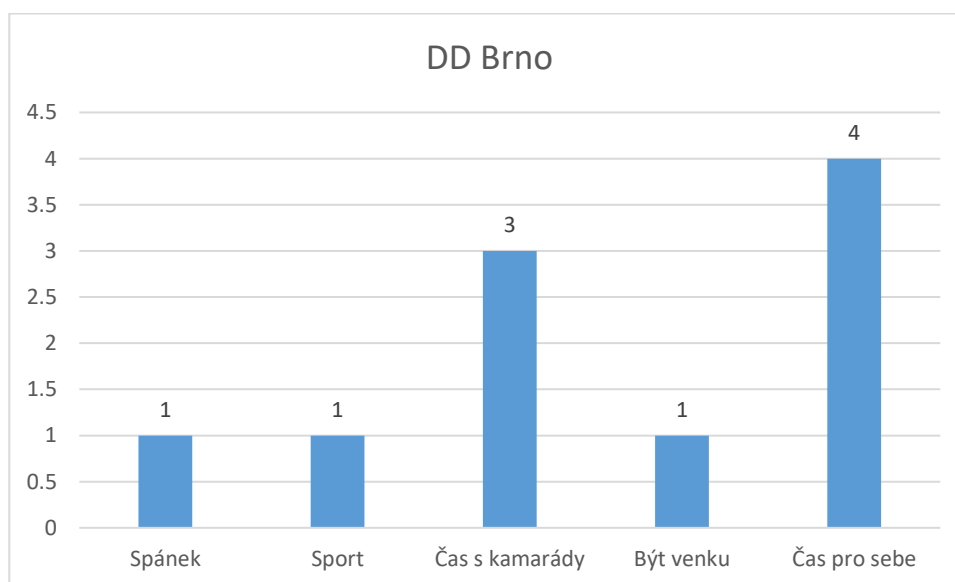
Ve skupině respondentů z rodin, bylo 13 chlapců, což z celkového počtu 30 respondentů (43,33 %) a 17 dívek (56,67 %). V porovnání dětí z rodin z Brna a dětí z rodin z Dolní Čermné a okolí, je 6 chlapců z Dolní Čermné a okolí (40 %) a 9 dívek (60 %). U dětí z rodin z Brna to bylo velice podobné, a to v počtu 7 chlapců (46,67 %) a 8 dívek (53,33 %).

Otázka č. 3 – Co pro tebe znamená volný čas?

Tato otázka byla otevřená, aby respondenti mohli napsat dle svého názoru, co pro ně pojem volný čas znamená. Zda v porovnání s dětmi z rodin budou viditelné rozdílné odpovědi, nebo zda mají obě skupiny respondentů stejný názor na tento pojem.

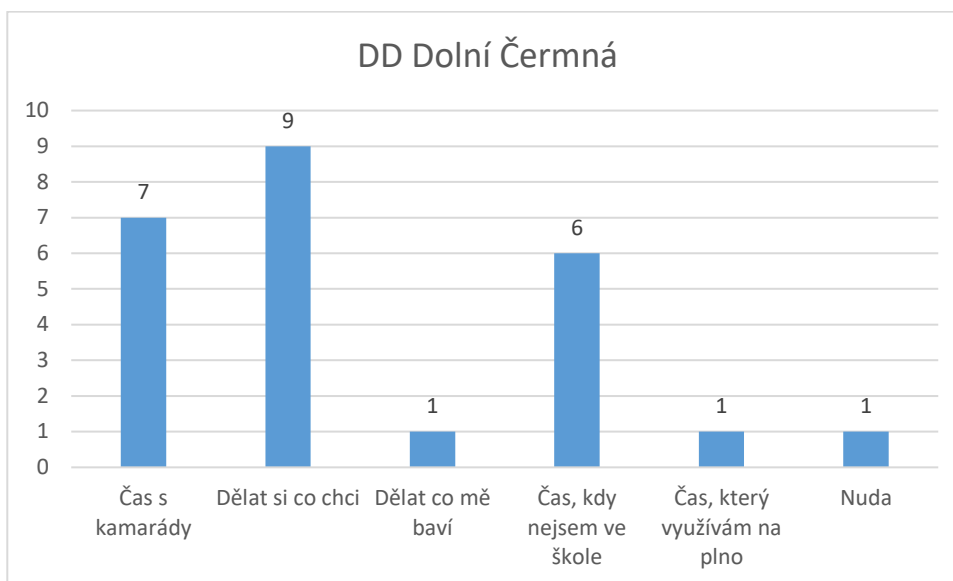
Dle Miovského (2006) jsme využili metodu trsů, což znamená, že vyhodnocení této otázky probíhalo nejprve celkovým výčtem odpovědí respondentů a následné hledání nadřazené kategorie, která relativně znamená to stejné či podobné (např. „čas, kdy si dělám, co chci“ zařazeno do „čas pro sebe“).

Graf č. 5- Pojem „volný čas“ pro děti z DD Dagmar v Brně

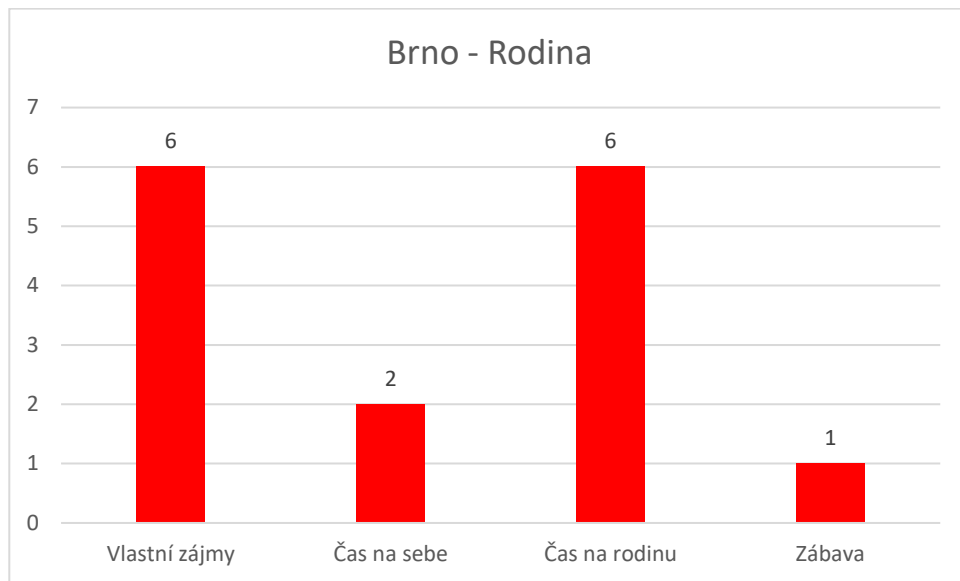
U odpovědí dětí z DD z Brna je patrné, že pro velký počet respondentů znamená pojem volný čas „čas pro sebe“, a to u 4 respondentů z 10, což je pro 40 %. 3 respondenty (30 %) odpověděli, že pro ně tento pojem znamená strávený „čas s kamarády“. Dále zazněly odpovědi jako „spánek“, „čas na sport“ nebo čas, kdy můžou „být venku“, tyto odpovědi zvolili respondenti po 1, což je 10 %.

Graf č. 6- Pojem „volný čas“ pro děti z DD Dolní Čermná

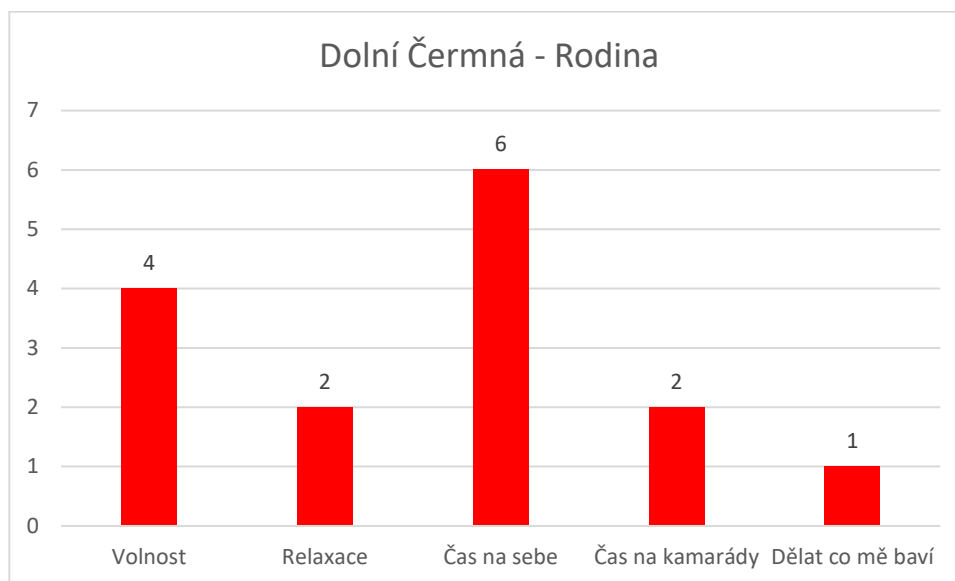
U respondentů z DD Dolní Čermná byla jak u respondentů z DD z Brna druhou nejčastější odpovědí „čas s kamarády“, což u této skupiny to je ve 28 %. Nejčastější odpovědí bylo však to, že si mohou dělat co chtějí, a to ve 36 %. Další poměrně častou odpovědí byl „čas, kdy nejsem ve škole“ (24 %). Po 1 respondentu zazněli odpovědi jako „čas, který využívám na plno“, „nuda“, „dělám co mě baví“ (4 %).

Graf č. 7- Pojem „volný čas“ pro děti z rodin z Brna

U skupiny respondentů z rodin z Brna se 2 odpovědi objevovali nejčastěji v počtu 6 respondentů. První odpovědí byl „čas na rodinu“, ve 40 %, a druhou byly „vlastní zájmy“, taktéž ve 40 %. Tato odpověď byl se dala brát velice podobná, jako u dětí z dětských domovů, kteří tuto odpověď zformulovali jako „dělat si co chci“, „sport“, „dělat co mě baví“. Také zde se objevila odpověď „čas na sebe“, jako u DD z Brna „čas pro sebe“. Zde se to objevilo v počtu 2 respondentů z 15, což je ve 13,33 %. Jednou se zde objevila odpověď, že pojem volný čas pro něco znamená „zábava“ (6,67 %).

Graf č. 8- Pojem „volný čas“ pro děti z rodin z Dolní Čermné a okolí

U dětí z rodin z Dolní Čermné a okolí byla také nejčastější odpovědí „čas na sebe“, a to ve 40 %. Ve 26,67 % se objevila odpověď „volnost“. Po 2 respondentech se objevili odpovědi jako „relaxace“ a „čas na kamarády“ (13,33 %). Tato odpověď se objevila i u respondentů z DD z Brna i z DD z Dolní Čermné. Jednou se objevila i odpověď „dělat co mě baví“ (6,67 %). Tato odpověď se objevila v obou skupinách respondentů.

Otázka č. 4 – Co děláš ve svém volném čase nejraději?

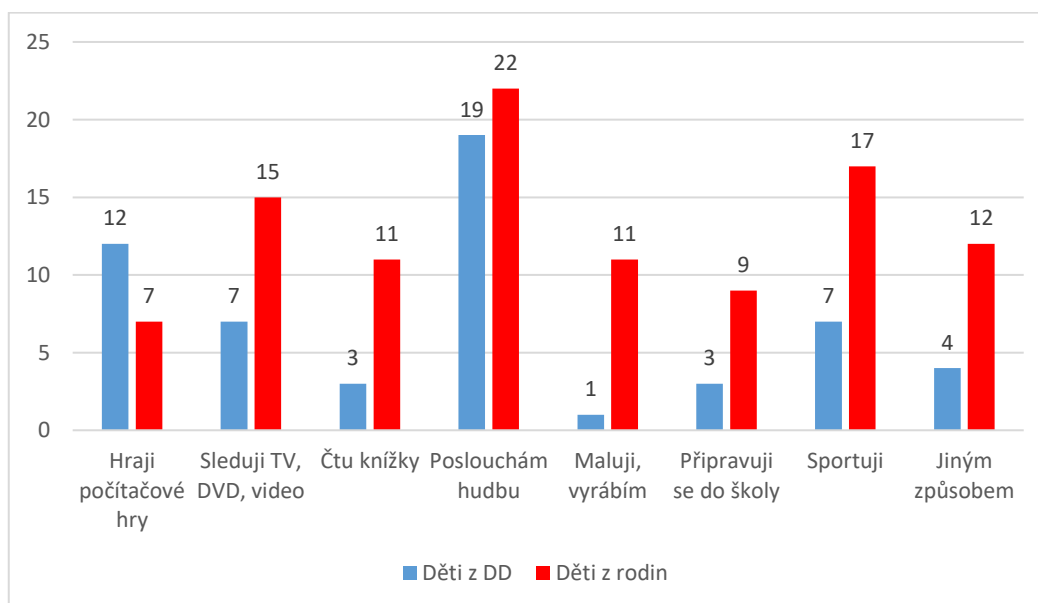
Tato otázka zjišťovala, jakým způsobem nejraději respondenti DD i z rodin, tráví svůj volný čas. Otázka byla uzavřená, avšak s možným výběrem více odpovědí najednou. U odpovědi „jiným způsobem“ měli prostor pro vlastní odpověď, co nejraději dělají.

Výběr odpovědí byl vybrán na základě výzkumného šetření konaného v jiných dětských domovech analyzovaných v diplomové práci⁵ z roku 2010.

Tabulka 1 - Členění respondentů podle oblíbenosti činností ve volném čase

Členění respondentů podle oblíbenosti činností ve volném čase	DD Brno	DD Černá	Rodina - Brno	Rodina - Černá
Hraji počítačové hry	2	10	1	6
Sleduji TV, DVD, video	1	6	7	8
Čtu knížky	0	3	4	7
Poslouchám hudbu	2	17	11	11
Maluji, vyrábím	0	1	6	5
Připravuji se do školy	0	3	6	3
Sportuji	1	6	7	10
Jiným způsobem	4	0	4	8

Graf č. 9- Oblíbenost činností v porovnání dětí z DD s dětmi z rodin

⁵ Dostupné na: <https://theses.cz/id/1p9axj/83966-328582033.pdf>

Jak je patrné z výše uvedené tabulky č.1 a grafu č. 9, byla zjišťována oblíbená činnost respondentů v jejich volném čase. Největší počet odpovědí u dětí z DD v Brně byl výběr odpovědi, že nejraději tráví volný čas „jiným způsobem“, než byly předem připravené odpovědi. U všech 4 respondentů (40 %) se objevila odpověď „chodit ven s kamarády“.

Zatím co u dětí z DD v Dolní Čermné bylo nejvíc odpovědí – poslech hudby, a to v 68 % respondentů (17 dotazovaných). Na druhém místě se u 2 respondentů z DD z Brna (20 %) objevil poslech hudby a hra na počítači, stejně jako u 10 respondentů z DD Dolní Čermná (40 %). U DD v Brně na třetím místě v oblíbenosti činností objevilo sledování TV, DVD, a videa a sport (10 %). Četba knih, příprava do školy ani malování a vyrábění se u respondentů z DD v Brně neobjevili. Na třetím místě se respondentů z DD Dolní Čermná na stejném místě objevilo sportování a sledování TV, DVD nebo videa, v počtu 6 respondentů, což je 24 %. Po 3 respondentech se v DD Dolní Čermná objevila četba knih a příprava do školy (12 %). 1 respondent (4 %) odpověděl, že maluje nebo vyrábí, a nikdo z nich neodpověděl, že svůj volný čas tráví jiným způsobem, než bylo v předem připravených odpovědích.

Na prvním místě u obou skupin dětí z rodin, se objevila odpověď poslech hudby, a to u 11 respondentů (73,33 %). Na druhém místě u respondentů z rodin z Brna byla odpověď „sportuji“ a „sleduji TV, DVD, video“ po 7 respondentech (46,67 %). Tyto odpovědi preferovali i respondenti z rodin z Dolní Čermné a okolí, a to 10 respondentů (66,67 %) zvolilo odpověď „sportuji“ a 8 respondentů, že sledují TV, DVD a video (53,33 %). Stejný počet, 8 respondentů z Dolní Čermné a okolí, zvolilo i odpověď, že volný čas tráví „jiným způsobem“, a z toho 6 respondentů napsalo „chodit ven s kamarády“ a 2 respondenti „hra na hudební nástroj“. 7 respondentů (46,67 %) z Dolní Čermné a okolí zvolilo odpověď „čtu knížky“, a z rodin z Brna 4 respondenti (26,67 %). Po 6 respondentech z rodin z Brna zvolilo odpovědi „maluji a vyrábím“ a „připravuji se do školy“ (40 %), avšak respondenti z Dolní Čermné a okolí odpovědi „maluji a vyrábím“ zvolilo 5 respondentů (33,33 %) a „připravuji se do školy“ pouze 3 respondenti (20 %). 4 respondenti z rodin z Brna zvolili odpověď „jiným způsobem“, u kterého 2 respondenti napsali „chodit ven s přáteli“, „pečení“ a „čas na rodinu“

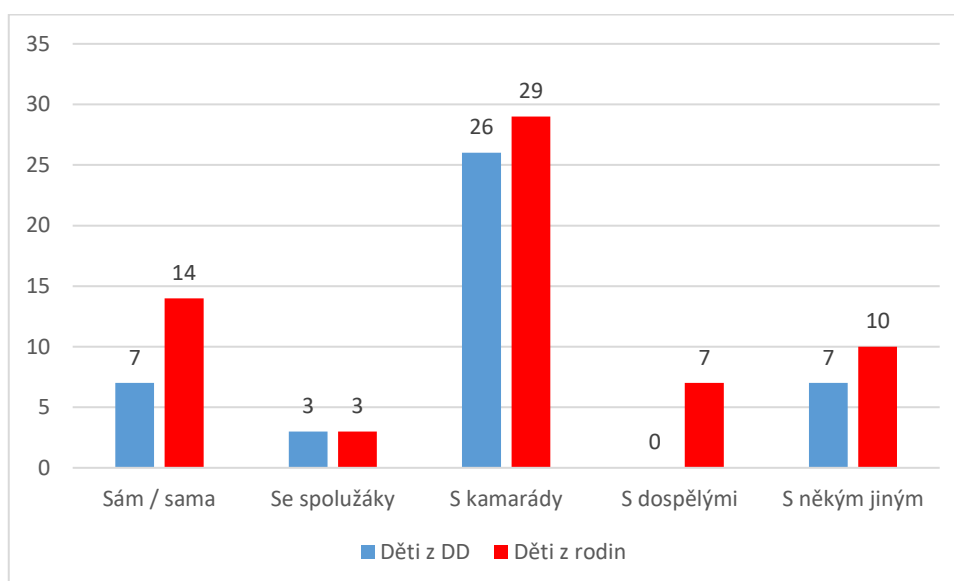
Otázka č. 5–S kým trávíš svůj volný čas nejraději?

Tato otázka měla zjistit, s kým děti z DD nejraději tráví volný čas, zda preferují být sami, se spolužáky, s kamarády, s dospělými nebo s někým jiným. U této otázky mohli zvolit i více odpovědí. Zda se odpovědi budou lišit od DD ve městě a na vesnici a v porovnání i dětmi z rodin.

Tabulka 2- S kým nejraději tráví volný čas

S kým nejraději tráví volný čas	DD – Brno	DD – Čermná	Rodina – Brno	Rodina – Čermná
Sám / sama	1	6	8	6
Se spolužáky	2	1	0	3
S kamarády	8	18	14	15
S dospělými	0	0	3	4
S někým jiným	4	3	4	6

Graf č. 10- Trávení volného času v porovnání dětí z DD a dětí z rodin

Z tabulky č.2 a grafu č.10 je patrné, že jak děti z DD, tak i děti z rodin upřednostňují trávení volného času s kamarády. U všech čtyř skupin byla na prvním místě, a to 8 respondentů (80 %) z DD z Brna, 18 respondentů (72 %). U dětí z rodin tuto odpověď zvolilo 14 respondentů (93,33 %) z Brna a 15 respondentů (100 %) z Dolní Čermné a okolí. Na druhém místě byla odpověď „sám/sama“. Tuto odpověď také zvolili skoro všichni respondenti, a to v počtu 6 (24 %) z DD z Čermné, 8 (53,33 %) z rodin z Brna a 6 (40 %) z rodin z Dolní Čermné a okolí. Tuto odpověď však zvolil pouze 1 respondent (10 %) z DD z Brna. Ti však na druhém místě zvolili odpověď, že volný čas tráví nejraději „s někým jiným“. 3 respondenti (30 %) napsali s přítelem/přítečkou a 1 respondent (10 %) s rodinou. Tuto variantu zvolili 3 respondenti z DD z Čermné, kteří uvedli taktéž trávení času s přítelem (12 %), 2 respondenti z rodiny z Brna také nejraději čas přítelem/přítečkou, a 2 s rodinou (13,33 %). Děti z rodin z Dolní Čermné a okolí uvedli 4x (26,67 %) trávení času s rodinou, 1x (6,67 %) s přítelem a 1x (6,67 %) s domácím mazlíčkem. Odpověď „se spolužáky“ byla velice vyrovnaná v porovnání dětí z DD a dětí z rodin. Při jednotlivém hodnocení tuto variantu zvolilo nejvíce dětí z rodin z Dolní Čermné a okolí (3 respondenti), dále 2 respondenti z DD z Brna a 1 respondent z DD z Dolní Čermné. Značný rozdíl nastal u odpovědi, že nejraději tráví volný čas „s dospělými“. Tato odpověď se objevila pouze u respondentů z rodin, a to v počtu 3 z Brna a 4 z Dolní Čermné a okolí.

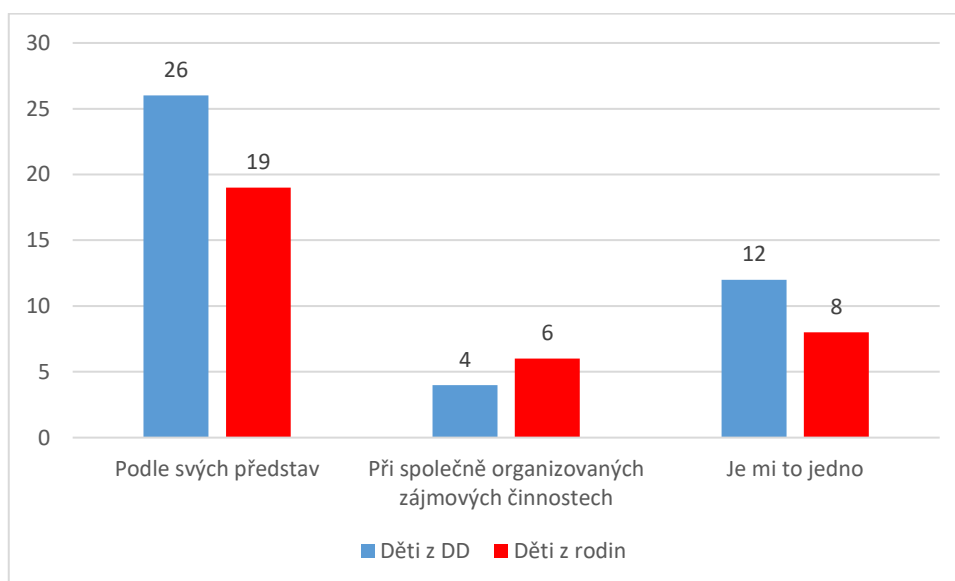
Otázka č. 6 – Svůj čas trávíš nejradyji:

Tato otázka zjišťovala, zda respondenti z vybraných DD preferují trávení svého volného času podle svých představ, při společných aktivitách nebo zda jim to je jedno. Zda bude viditelný rozdíl mezi odpověďmi dětí z DD a dětí z rodin. U této otázky mohli respondenti zvolit libovolný počet odpovědí.

Tabulka 3- Způsob trávení volného času

Způsob trávení volného času	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
Podle svých představ	9	17	9	10
Při společně organizovaných zájmových činnostech	2	2	2	4
Je mi to jedno	4	8	4	4

Graf č. 11- Jak nejradyji tráví volný čas děti z DD v porovnání s dětmi z rodin

U všech skupin respondentů byla jasná preference trávení svého volného času dle svých představ. Tuto odpověď zvolilo 9 respondentů (90 %) z DD z Brna a 17 respondentů (68 %) z DD Dolní Čermná, 9 respondentů (60 %) z rodin z Brna a 10 respondentů (66,67 %) z rodin z Dolní Čermné a okolí. Tato odpověď byla velice vyrovnaná jak v porovnání mezi dětskými domovy, tak i mezi DD a dětmi z rodin. Na druhém místě mnoho respondentů zvolilo variantu, že jim to je jedno, jak tráví svůj volný čas. Tuto variantu zvolili 4 respondenti (40 %) z DD z Brna, i 4 respondenti (26,67 %) z rodin z Brna i z rodin z Dolní Čermné a okolí. 8 respondentů (32 %) tuto odpověď zvolilo z DD z Dolní Čermné. Společně organizované zájmové činnosti zvolili ve stejném počtu, pouze 2 respondenti., z DD z Brna (20 %) i DD z Dolní Čermné (8 %). Tato odpověď byla velice mezi dětmi z DD vyrovnaná. Také u dětí z rodin byla tato odpověď téměř vyrovnaná, a to v počtu 2 respondentů (13,33 %) z Brna a 4 respondentů (26,67 %) z Dolní Čermné a okolí.

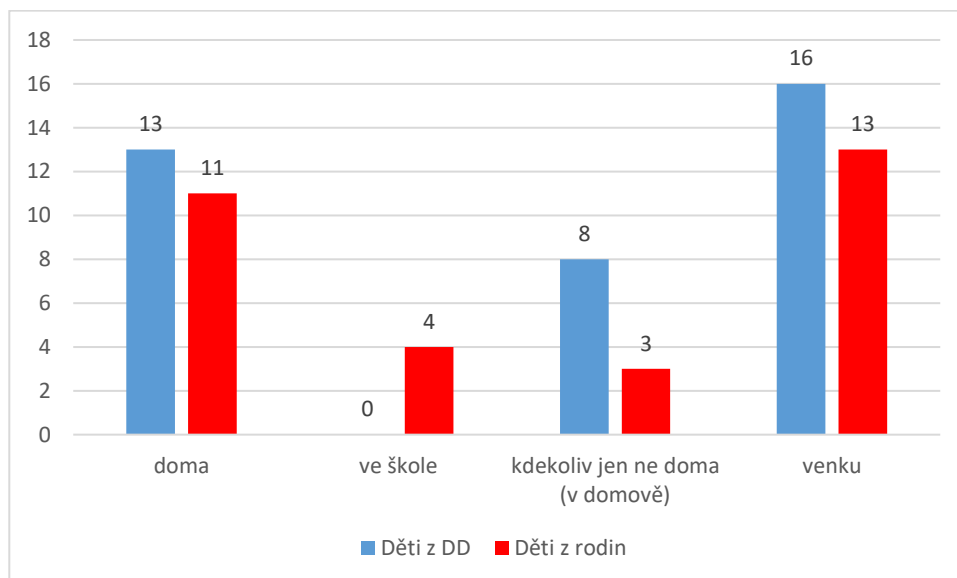
Otázka č.7 – Kde svůj volný čas nejraději trávíš?

Tato otázka měla zjistit, zda děti preferují trávit svůj volný čas v domově, ve škole, kdekoliv, jen ne v domově anebo venku. Tato otázka nám může naznačit, jak se děti v DD cítí, avšak musíme brát v potaz jejich věk. Tato otázka je směřovaná i na porovnání dětí z DD a z rodin.

Tabulka 4- Místo trávení volného času

Místo trávení volného času	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
Doma / v domově	6	7	4	7
ve škole	0	0	0	4
kdekoliv jen ne doma (v domově)	4	4	2	1
venku	0	16	9	4

Graf č. 12- Místo trávení volného času v porovnání dětí z DD a dětí z rodin

Děti z DD v Dolní Čermné jednoznačně preferují trávení svého volného času venku, a to v počtu 16 respondentů (64 %), kdežto v DD v Brně tuto odpověď ne zvolil ani jeden respondent. Ti preferují trávení času v domově (6 respondentů) z 60 %. Avšak v počtu respondentů i děti z DD v Dolní Čermné tuto odpověď zvolili z 28 % (7 respondentů). Ani jeden respondent z dětských domovů ne zvolil variantu „ve škole“.

I u dětí z rodin byly rozdíly v odpovědích. Pro děti z Brna byla převážná většina pro trávení volného času venku (9 respondentů), což je 60 %, trávení času doma zvolili 4 respondenti (26,67 %), a 2 respondenti (13,33 %) uvedli, že jim to je jedno, kde svůj volný čas tráví, jen když to není doma. Ani jeden respondent ne zvolil odpověď „ve škole“. Děti z Dolní Čermné preferují z 46,67 % trávení svého času doma (7 respondentů). Ve stejném počtu 4 respondentů, zvolili odpovědi, že svůj volný čas rádi tráví venku a ve škole, a to ve 26,67 %, a to jako jediní ze skupiny respondentů. Pouze 1 respondent uvedl, že rád tráví volný čas kdekoliv, jen ne doma, což je 6,67 %

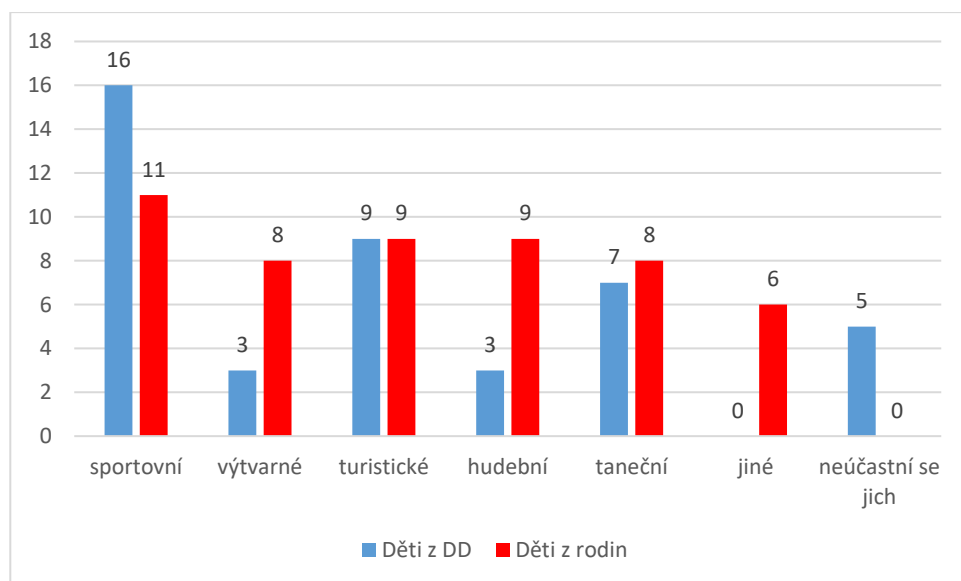
Otázka č. 8 – Jakých zájmových činností se účastníš?

Tato otázka zjišťovala, jakého zaměření zájmových činností se respondenti účastní, a zda budou nějaké rozdílnosti v porovnání s dětmi z rodin.

Tabulka 5- Zaměření dle zájmových činností

Zaměření zájmových činností	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
sportovní	1	15	7	4
výtvarné	0	3	5	3
turistické	4	5	9	0
hudební	0	3	5	4
taneční	3	4	2	6
jiné	0	0	3	3
neúčastní se jich	2	3	0	0

Graf č. 13- Porovnání dětí z DD a z rodin dle zaměření zájmových činností

U dětí z Dětského domova Dolní Čermná byla nejčastější odpověď, že se zaměřují na sportovní zájmové činnosti, a to v 60 % (15 respondentů). Kdežto v DD v Brně tato odpověď byla uvedena pouze 1 (10 %). Turistické zájmové činnosti uvedlo 5 respondentů z DD Dolní Čermná (20 %), a 4 respondenti z DD Dagmar v Brně (40 %). Taneční činnosti uvedli 4 respondenti (16 %) z DD Dolní Čermná a 3 respondenti (30 %) z DD v Brně. Výtvarných a hudebních činností se v DD v Dolní Čermné účastní 3 respondenti (20 %), a stejný počet respondentů se neúčastní ničeho. V DD v Brně se neúčastní ničeho 2 respondenti, což z celkového počtu 10 respondentů dělá 20 %.

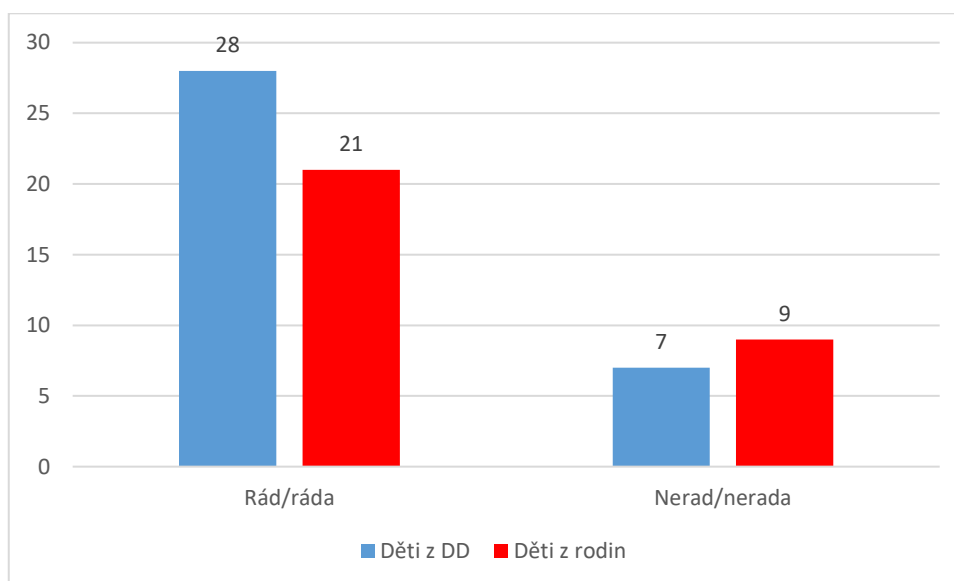
Největší zastoupení zájmové činnosti u dětí z rodin měli turistické činnosti u dětí z Brna, a to v počtu 9 respondentů, což je víc jak polovina (60 %). Z Dolní Čermné a okolí tuto činnost neuvedl ani jeden respondent, ale za to tanečních aktivit se zde účastní 40 % (6 respondentů), ale v Brně pouze 13,33 % (2 respondenti). Sportovních aktivit se v Brně účastní 46,67 % (7 respondentů) a v Dolní Čermné 26,67 % (4 respondenti). Velké zastoupení mělo i u dětí z Brna hudební zájmová činnost a výtvarná, a to u 5 respondentů (33,33 %). V Dolní Čermné a okolí se výtvarné činnosti účastí 3 respondenti (20 %) a hudební 4 respondenti (26,67 %). Jinými zájmovými činnostmi se věnuje stejný počet respondentů jak u dětí z Brna, tak i z Dolní Čermné a okolí, a to po 3 respondentech (20 %). Avšak žádný z těchto respondentů neuvedl jakých.

Otázka č. 9 – Zájmových činností se účastním:

Tabulka 6- Oblíbenost aktivit

Účastním se aktivit:	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
Rád/ráda	7	21	12	9
Nerad/nerada	3	4	3	6

Graf č. 14- Oblíbenost aktivit v porovnání respondentů děti z DD a z rodin

Převážná většina, jak děti z dětských domovů, tak i děti z rodin, rádo chodí do zájmových činností a to 7 respondentů (70 %) z DD z Brna a 21 respondentů (84 %) z DD z Dolní Čermné. Pouze 3 respondenti (30 %) z DD z Brna a 4 respondenti (16 %) z DD Dolní Čermná nerado chodí na své zájmové činnosti. Z DD z Brna odůvodnily, že rádi chodí na tyto činnosti, „protože je to baví“, anebo že rádi sportují, ostatní respondenti z dětských domovů to neodůvodnili.

U skupiny respondentů z rodin, uvedlo 12 respondentů (80 %) z Brna, že se rádi účastní svých zájmových činností, a to hlavně z důvodu, že se mohou setkávat s lidmi stejného zájmu. Pouze 3 respondenti (20 %) uvedli že se účastní neradi. U dětí z rodin z Dolní Čermné a okolí to nebylo tak jednoznačné. Mezi rádo a nerado byl rozdíl pouze 3 respondentů. 9 respondentů (60 %) zvolilo variantu, že na své aktivity chodí rádo, a 6 nerado, což je 40 %.

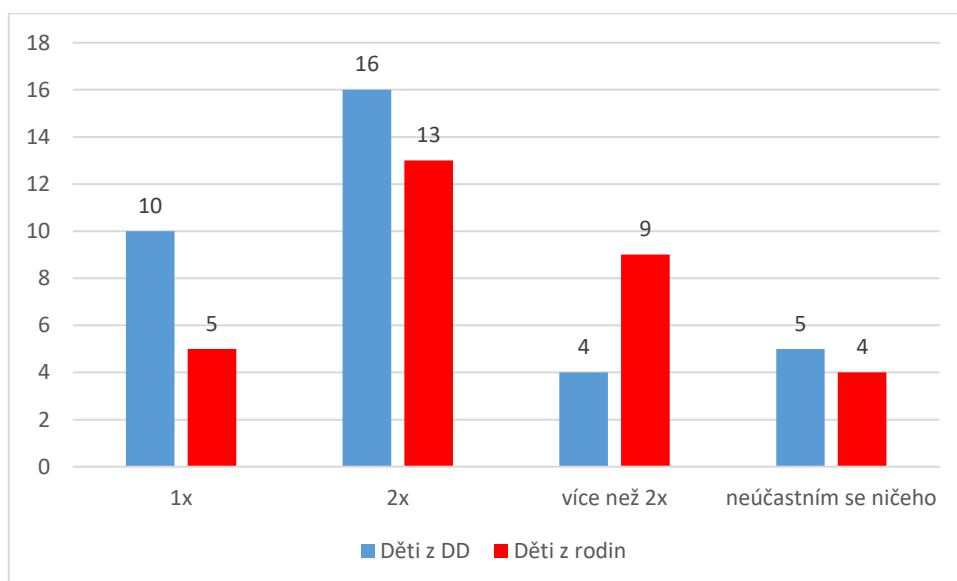
Otázka č.10 – Kolikrát týdně se účastníš své zájmové činnosti?

Tato otázka zjišťovala, jak často respondenti tráví svůj čas na volnočasových aktivitách během týdne. Zda děti z dětských domovů tráví méně či více času při zájmových činnostech než děti z rodin.

Tabulka 7- Členění respondentů dle týdenního trávení času při zájmové činnosti

Týdenní trávení času při zájmové činnosti	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
1x	2	8	2	3
2x	4	12	5	8
více než 2x	1	3	6	3
neúčastním se ničeho	3	2	3	1

Graf č. 15- Týdenní volnočasové aktivity v porovnání dětí z DD a z rodin

Podle grafu č. 15 je viditelné, že u dětí z DD a dětí z rodin, není žádný velký rozdíl v počtu návštěvnosti volnočasové aktivity během týdne. V bližším rozboru však určité rozdílnosti jsou. 2 respondenti z DD v Brně navštěvují 1x týdně zájmové aktivity (20 %), 2x týdně 4 respondenti (40 %), více než 2x týdně navštěvuje pouze 1 respondent (10 %), a 3 respondenti (30 %) nenavštěvují žádnou zájmovou aktivitu. V DD Dolní Čermná navštěvuje nejvíce respondentů zájmové aktivity 2x týdně, a to 12 respondentů (48 %), dále 1x týdně navštěvuje 8 respondentů (32 %), 3 respondenti navštěvují více než 2x týdně (12 %). 2 respondenti se neúčastní žádné zájmové činnosti během týdne.

U respondentů z rodin jsou výsledky podle oblasti velmi podobné. 2 respondenti (13,33 %) z rodin z Brna navštěvují zájmové aktivity 1x týdně, stejně jako v DD v Brně. 2x týdně navštěvuje 5 respondentů (33,33 %), což je pouze o 1 respondenta více. Respondentů, kteří se neúčastní žádné zájmové činnosti je stejný počet, a to 3 respondenti (20 %). Více než 2x týdně navštěvuje zájmové aktivity 6 respondentů (40 %). Nejvíce respondentů z rodin z Dolní Čermné a okolí se účastní zájmové činnosti 2x týdně, a to 8 respondentů (53,33 %), 1x týdně 3 respondenti (20 %). Stejně jako u dětí z DD Dolní Čermná se více než 2x týdně účastní 3 respondenti (20 %). Pouze 1 respondent se neúčastní žádné zájmové aktivity (6,67 %).

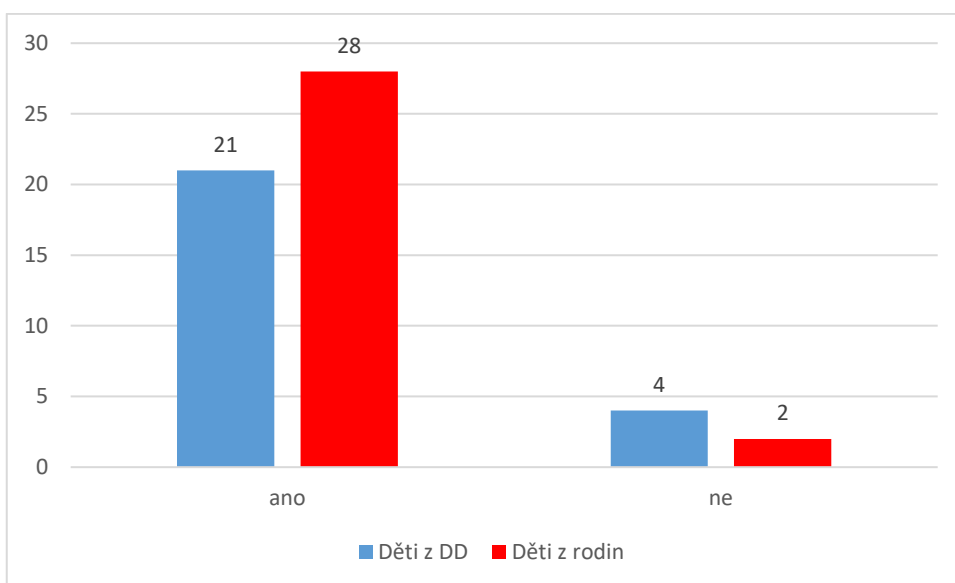
Otázka č. 11 - Máš možnost se sám/sama rozhodnout, co ve svém volném čase budeš dělat?

Tato otázka měla zjistit to, zda respondenti mají možnost se dle vlastního uvážení rozhodovat, co budou ve svém volném čase dělat, a zda respondenti z rodin mají větší či menší možnosti.

Tabulka 8- Možnost rozhodování o volném čase dle vlastního uvážení

Možnost vlastního rozhodování	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
ano	8	23	13	15
ne	2	2	2	0

Graf č. 16- Možnost vlastního rozhodování o volném čase v porovnání dětí z DD a z rodin

Dle tabulky č. 8 i grafu č. 16 je viditelné, že jak respondenti ze skupiny dětských domovů, tak i respondenti z rodin, mají ve většině případů možnost samostatného rozhodování o tom, jak vynaloží svůj volný čas. Z DD z Brna uvedlo 8 respondentů (80 %), že se mohou samostatně rozhodnout, ale 2 respondenti (20 %) uvedli, že nemohou, tuto odpověď však uvedli oba 11letý respondenti. Z DD Dolní Čermná se může samostatně rozhodovat 22 respondentů (88 %), a nemůžou se samostatně rozhodovat také 2 respondenti (8 %), a to zřejmě ze stejného důvodu jako v DD v Brně. Těmto respondentům bylo taktéž 11 let.

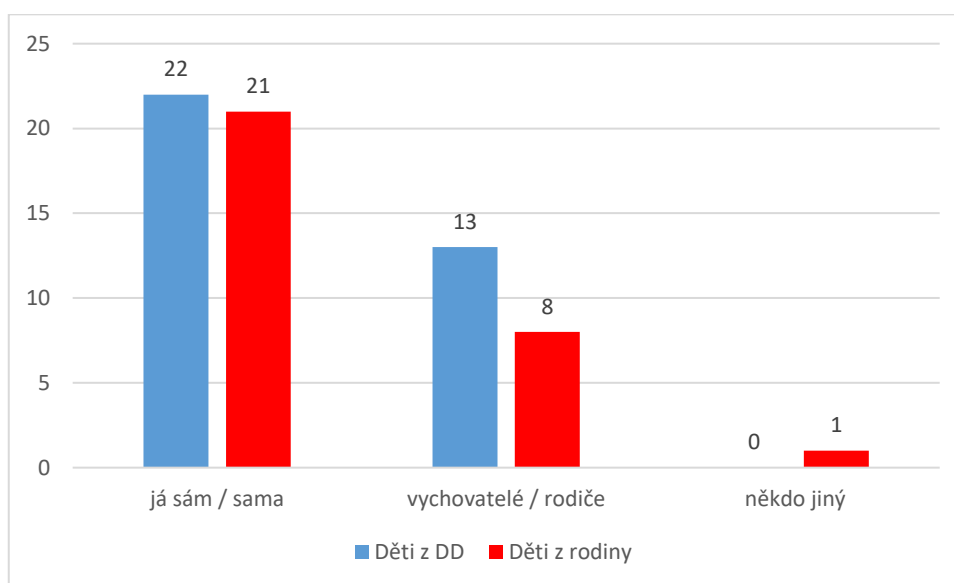
U respondentů z rodin z Brna, může libovolně trávit svůj volný čas 13 respondentů (86,67 %), a 2 respondenti nemohou (13,33 %) (tito respondenti uvedli věk 12 a 13). U respondentů z rodin z Dolní Čermné a okolí byla odpověď jednoznačná, a to u všech 15 respondentů (100 %) byla zvolena odpověď, že se mohou samostatně rozhodnout, co budou ve svém volném čase dělat.

Otázka č. 12 – Kdo rozhoduje o tom, jak budeš svůj volný čas trávit?

Tabulka 9- Rozhodování o volném čase

Rozhodování o volné čase	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
já sám / sama	7	15	10	11
vychovatelé / rodiče	3	10	5	3
někdo jiný	0	0	0	1

Graf č. 17- Rozhodování o volném čase v porovnání dětí z DD a z rodin

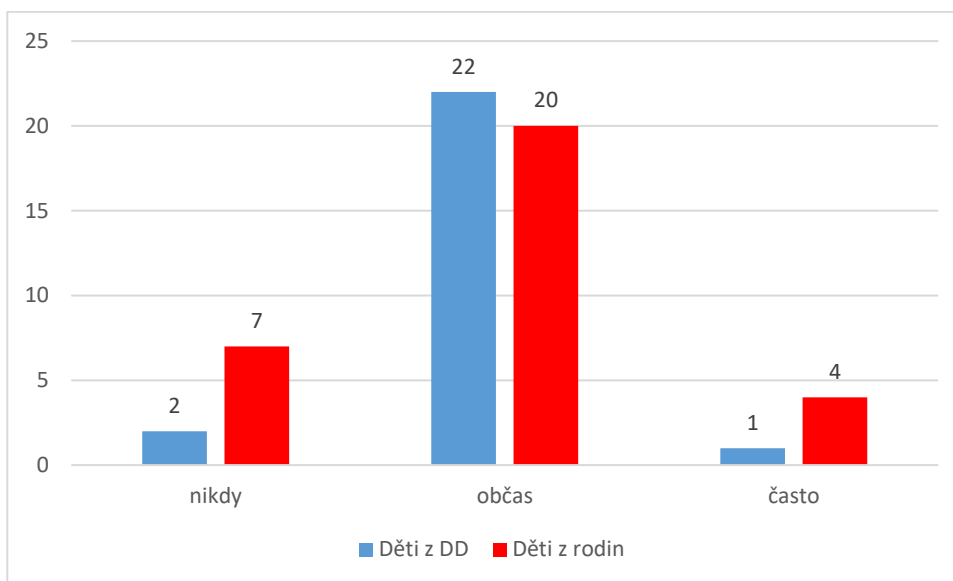
Také u této otázky je z grafu č. 17 vidět, že mezi respondenty z dětských domovů a dětí z rodin není moc velký rozdíl v odpovědích. Převážná většina všech respondentů se rozhoduje sama. U respondentů z dětských domovů, to je v počtu 7 respondentů (70 %) z DD v Brně a 15 respondentů (60 %) z DD Dolní Čermná. Procentuálně jsou na tom velice podobně i děti z rodin, a to v počtu 10 respondentů (66,67 %) z Brna a 11 respondentů (73,33 %) z Dolní Čermné a okolí. 3 respondenti (30 %) z DD v Brně a 10 respondentů (40 %) z DD Dolní Čermná uvedlo, že o jejich volném čase také rozhodují vychovatelé. U dětí z rodin z Brna 5 respondentů (33,33 %) uvedlo, že o jejich volném čase rozhodují rodiče, a také u 3 respondentů z rodin z Dolní Čermné a okolí. Žádný respondent z dětských domovů neuvedl, že by o jejich volném čase rozhodoval někdo jiný. Tuto odpověď zvolil pouze 1 respondent, a to z rodiny z Dolní Čermné a okolí, což je pouze 6,67 % z respondentů z této lokality.

Otázka č. 13 – Nudíš se ve svém volném čase?

Tabulka 10 - Pocit nudy

Pocit nudy	DD-Brno	DD-Čermná	Rodina-Brno	Rodina-Čermná
nikdy	0	2	5	2
občas	10	22	9	11
často	0	1	2	2

Graf č. 18 - Pocit nudy v porovnání u dětí z DD a z rodin

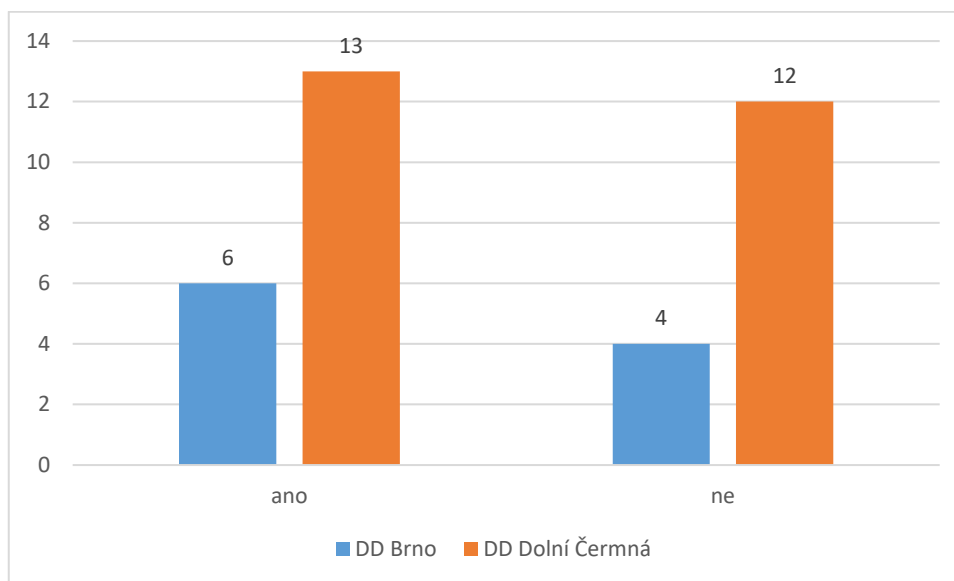

Z tabulky č. 18 zjišťujeme, že většina respondentů pociťuje občas pocit nudy, ať se jedná o respondenty z dětských domovů nebo z rodin, ať z vesnice či města. U respondentů z dětských domovů, zvolilo odpověď „občas“ 10 respondentů z DD z Brna, což je 100 % a 22 respondentů z DD z Dolní Čermné (88 %). Odpověď „nikdy“ zvolili 2 respondenti (8 %) z DD Dolní Čermná, a 1 respondent (4 %) zvolil odpověď „často“. Sice více respondentů z rodin zvolilo odpověď, že pocit nudy nepociťují „nikdy“ oproti dětem z dětských domovů, ale také více z nich pociťuje nudu „často“. „Občas“ se nudí skoro stejný počet respondentů, jako u respondentů z DD (s rozdílem 2). Respondenti z rodin z Brna zvolilo variantu „nikdy“ v počtu 5 respondentů (33,33 %), variantu „občas“ 9 respondentů (60 %) a „často“ se nudí 2 respondenti (13,33). 2 respondenti (13,33 %) z rodin z Dolní Čermné a okolí odpovědělo že se „nikdy“ nenudí, 11 respondentů (73,33 %) se nudí „občas“, a 2 respondenti (13,33 %) se nudí „často“.

Otázka č. 14 - Navštěvuješ nějaký kroužek organizovaný mimo dětský domov?

Tato otázka byla určena jen pro respondenty z Dětského domova Dagmar v Brně a pro Dětský domov Dolní Čermná, a měla zjistit, zda tito respondenti navštěvují nějaké volnočasové aktivity i mimo DD.

Graf č. 19- Návštěvnost volnočasových aktivit mimo DD

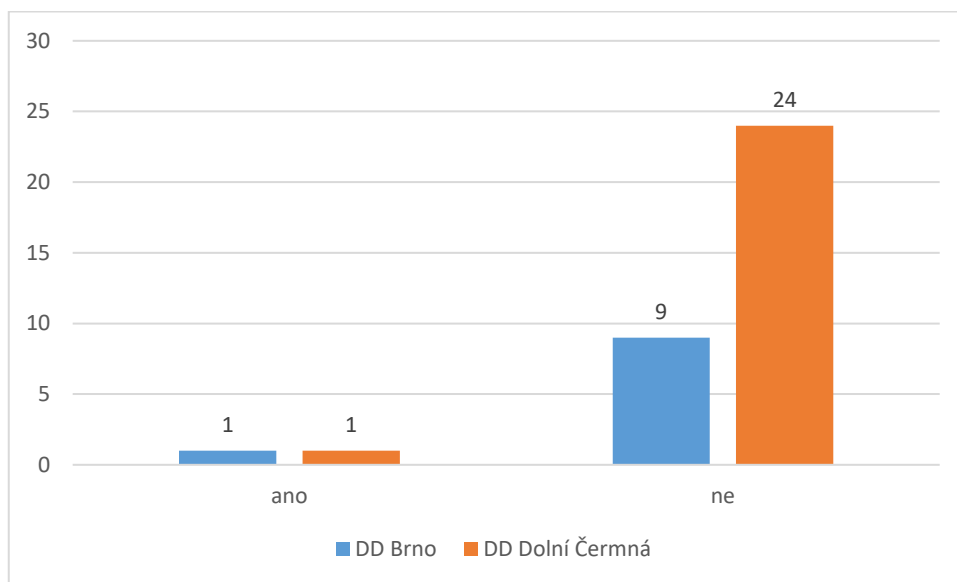
Na grafu č. 19 můžeme vidět, že volnočasové aktivity mimo dětský domov navštěvuje přibližně polovina z obou dětských domovů. Volnočasové aktivity mimo DD navštěvuje 6 respondentů (60 %) z DD v Brně, ti uvedli, že navštěvují keramický kroužek a Capoeiru. Také 13 respondentů (52 %) z DD Dolní Čermná chodí na kroužek mimo DD. Ti uvedli, že navštěvují fotbal, plavání, jezdeckví, hasičský kroužek, chodí do hudební školy, florbal, volejbal nebo tancování. Volnočasové aktivity mimo DD nenavštěvují 4 respondenti (40 %) z DD v Brně a 12 respondentů (48 %) z DD Dolní Čermná.

Respondenti, kteří uvedli, že nenavštěvují zájmovou činnost mimo dětský domov protože, nemají dostatek volného času věnovat se volnočasovým aktivitám nebo nenašli zájmovou činnost, která by je dostatečně nadchla.

Otázka č. 15 - Uvítal/a bys změny v rámci volného času v dětském domově?

Tato otázka měla zjistit, zda by respondenti z dětských domovů uvítali nějaké změny ve svém dětském domově, zda se jim tam něco nelíbí, nebo by chtěli něco, aby bylo jinak.

Graf č. 20- Změny v dětském domově

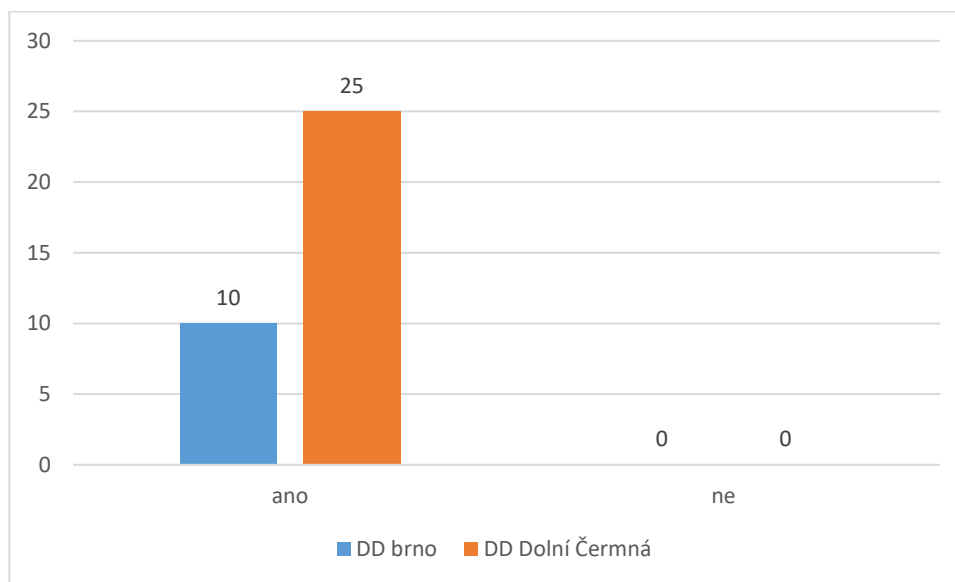

Z grafu č. 20 je patrné, že většina respondentů z dětských domovů je ve svém dětském domově spokojena, a vyhovuje jim to tak, jak to mají zavedené. Nic by neměnilo 9 respondentů 10 z DD v Brně, což je 90 %, a 24 respondentů z DD Dolní Čermná, což je 96 %. Avšak v každém z těchto DD se našel 1 respondent, který by něco chtěl změnit. Respondent z DD v Brně uvedl, že by chtěl více povinných her pro všechny (10 %). Respondent z DD v Dolní Čermné nevedl žádnou změnu (4 %).

Otázka č. 17 - Jsi s nabídkou zájmových činností v dětském domově spokojen/a?

Tato otázka zjišťovala, zda jsou respondenti z těchto dětských domovů spokojeni s nabídkou zájmových činností, kterou jejich DD nabízí.

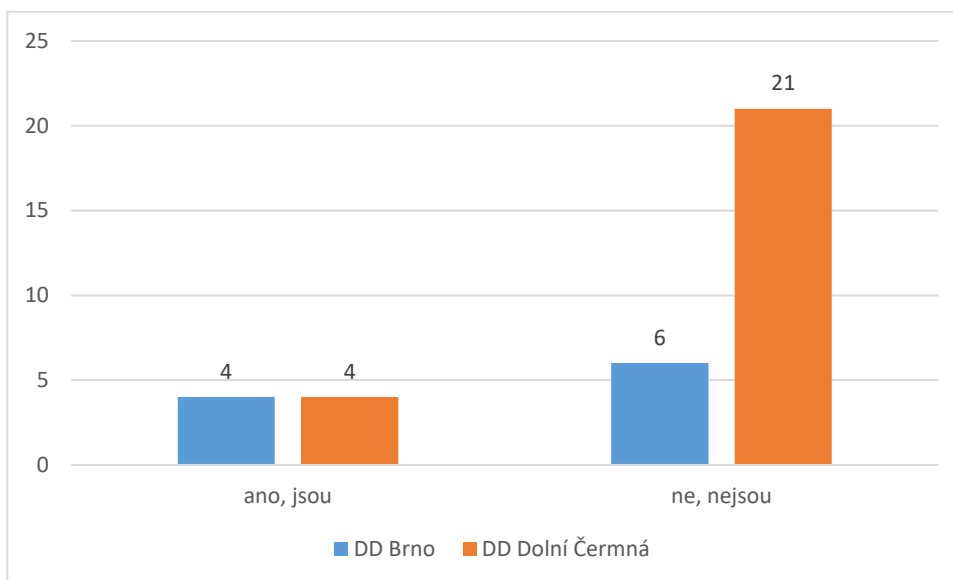
Graf č. 21- Nabídka zájmových činností v dětském domově

Graf č. 21 nám ukazuje, že jak respondenti z Dětského Domova Dagmar v Brně, tak i respondenti z Dětského domova Dolní Čermná jsou na 100 % spokojeni s nabídkou zájmových činností v jejich domově.

Otázka č. 17 - Jsou nějaké aktivity ve volném čase, kterým se nemůžeš věnovat, protože je domov nenabízí?

Graf č. 22- Aktivity, které děti v dětském domově postrádají

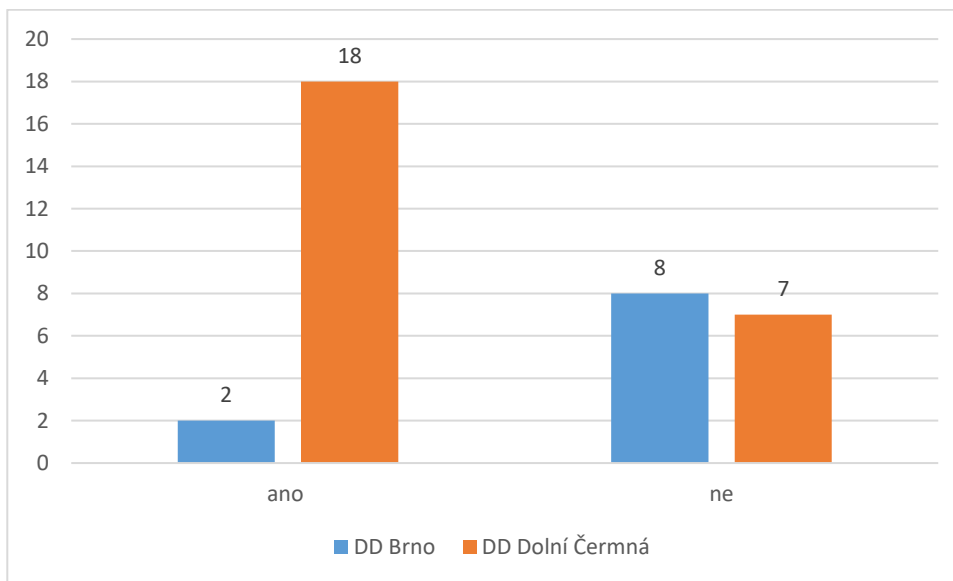

Sice v předchozí otázce, zda jsou s nabídkou zájmových činností respondenti spokojeni, uvedli ve 100 % že ano, tak z grafu č. 22 je zřejmé, že někteří respondenti některé aktivity postrádají. Přesto že 6 respondentů (60 %) z DD v Brně nepostrádá žádné aktivity, ale 4 respondenti (40 %) postrádají aktivity, které jejich DD nenabízí. Tito respondenti uvedli, že postrádají být déle venku, mít mobil na nočním stolku po 21 hodině a pobyt na zahradě. V DD v Dolní Čermné uvedlo 21 respondentů (84 %), že nepostrádá žádné aktivity v jejich DD, ale 4 respondenti (16 %) uvedli, že postrádají více turistiky, box a modeling.

Otázka č. 18 - Myslíš si, že děti, které nejsou z dětských domovů, mají větší možnosti v trávení volného času?

Tato otázka zjišťovala, zda děti z dětských domovů pocítují nějaké ochuzení v možnostech, jak trávit svůj volný čas oproti dětem z rodin.

Graf č. 23- Možnosti dětí z dětského domova očima dětí z dětských domovů

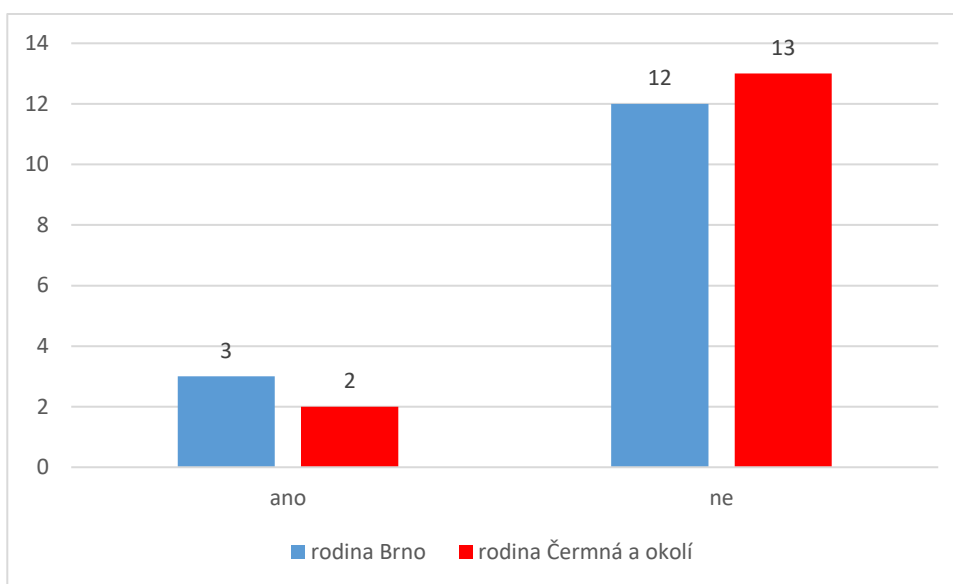

18 respondentů (72 %) z Dětského domova v Dolní Čermné si myslí, že děti, které nejsou z dětských domovů, ale z rodin, mají větší možnosti v trávení volného času, z toho důvodu, že „mají méně povinností“, „nehlídají je vychovatelé“, „mají větší prostor“, „mohou být déle venku“ nebo že „nejsou tolik omezováni“. 7 respondentů (28 %) si ale nemyslí, že by měli větší možnosti, a jednoznačně se shodli, že mají stejná pravidla, jako oni. Pouze 2 respondenti (20 %) z Dětského domova v Brně si myslí, že děti z rodin mají větší možnosti, z toho důvodu, že jim „rodiče dovolí víc“, ale 8 respondentů (80 %) si ale nemyslí, že by měli větší možnosti. Všech 8 respondentů uvedlo, že si myslí že „mají stejná pravidla, jako děti z DD“. Na důvodech, proč si respondenti myslí, že děti z rodin nemají větší možnosti než oni, se jednoznačně shodli.

Myslíš si, že děti, které jsou z dětských domovů, mají větší možnosti v trávení volného času?

Tato otázka byla položena respondentům z rodin z Brna a Dolní Čermné a okolí. Měla zjistit, zda si tyto respondenti myslí, že děti z dětských domovů mají větší možnosti v trávení volného času než děti z rodin.

Graf č. 24- Možnosti dětí z dětských domovů očima dětí z rodin

Jak je vidět na grafu č. 24 respondenti jak z města z Brna, tak z městyse Dolní Čermná a jeho okolních vesnic odpovídali skoro stejně, s rozdílem pouhého 1 respondenta. 12 respondentů (80 %) z rodin z Brna si myslí, že děti z dětských domovů nemají větší možnosti v trávení volného času než děti z rodin, toto stejné si myslí i 13 respondentů (86,67 %) z Dolní Čermné a okolí. Avšak 3 respondenti z Brna si nemyslí, že by děti z dětských domovů měly větší možnosti než oni a totéž si myslí i 2 respondenti z Dolní Čermné a okolí. Ti dodali, že děti z dětských domovů „nemohou přespávat u kamarádů“, „mají omezenou volnost“, „malé finanční prostředky“ a „nemají tolik povinností“.

4.7. Výsledky výzkumného šetření vzhledem ke stanoveným otázkám

1. Mají děti z dětských domovů možnost trávit volný čas dle vlastního uvážení?

Ze zkoumané skupiny respondentů z Dětského domova Dagmar v Brně a Dětského domova v Dolní Čermné uvedlo 21 respondentů z celkového počtu 35, což je 60 %, že mají svobodu v rozhodování, jak budou trávit svůj volný čas.

(Tabulka č. 8, Graf č. 16)

2. Je návštěvnost zájmových kroužků mimo dětský domov u dětí a mládeže z Dětského domova Dagmar v Brně větší než u dětí a mládeže z Dětského domova v Dolní Čermné?

Volnočasové aktivity mimo dětský domov navštěvuje 60 % respondentů z Dětského domova Dagmar v Brně, kdežto respondenti z Dětského domova Dolní Čermná chodí na kroužek mimo dětský domov jen z 52 %. (Graf č. 19). Je patrné, že děti a mládež z Dětského domova Dagmar v Brně se zapojují do zájmových činností nejen mimo dětský domov více než jejich vrstevníci z Dětského domova v Dolní Čermné, což může být způsobeno tím, že děti z Dětského domova v Brně mají více možností a větší nabídku volnočasových aktivit skrze velké město.

3. Jsou děti z dětských domovů spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit, které jim dětský domov nabízí?

Obě zkoumané skupiny, s počtem 35 respondentů uvedly, že jsou s nabídkou volnočasových aktivit v jejich dětském domově 100 % spokojeni. (Graf č. 21)

4. Myslí si děti z dětských domovů, že mají děti z rodin více možností v trávení volného času?

Z celkového počtu 35 respondentů z dětských domovů jich 20 uvedlo, že se domnívají, že děti z rodin mají více možností v trávení volného času než oni, což je 57 % respondentů.

(Graf č. 23)

4.8. Diskuze

Výsledky výzkumného šetření hodnotíme pozitivně a můžeme říci, že děti a mladiství v obou dětských domovech mají dostatek volnočasových aktivit, které je baví a ve většině případů o nich i rozhodovat dle vlastního uvážení. Dětské domovy nabízí dětem široké spektrum volnočasových aktivit. Každý jedinec si může vybrat dle sebe, jak svůj volný čas bude trávit a co ho bude bavit. Můžeme říci, že děti v dětském domově dostávají skoro stejné podmínky a podněty pro trávení volného času jako děti z běžných rodin, což je velice pozitivní zjištění. Jako nejoblíbenější aktivitu ve svém volném čase děti z dětských domovů i z běžných rodin uvedly poslech hudby. Jako druhou nejoblíbenější aktivitu uvedly děti z dětských domovů hraní her na počítači, zatím co děti z běžných rodin uvedly sportování. Ať děti z dětských domovů nebo děti z běžných rodin, nejraději tráví svůj volný čas s kamarády, což je vzhledem k jejich věku odpovídající.

Výzkumným šetřením jsme ověřili, že námi vybrané dětské domovy, a to Dětský domov Dagmar v Brně a Dětský domov Dolní Čermná, plní svou funkci zodpovědně, snaží se dětem individuálně věnovat, reagovat na jejich potřeby a oba dětské domovy nabízí dětem volnočasové aktivity, prostřednictvím kterých mohou děti svůj volný čas smysluplně využít i podle vlastního uvážení. Většina respondentů, ať z dětských domovů nebo z běžných rodin mají ve svém volném čase aktivitu, která je baví a přináší jim užitek.

V porovnání s výzkumným šetřením v soukromém dětském domově Markéta, můžeme říct, že výsledky jsou srovnatelné. V tomto dětském domově si děti a mládež uvědomuje, co pro ně znamená volný čas a jak ho chtějí trávit. Mezi oblíbené volnočasové aktivity dětí a mládeže v soukromém dětském domově Markéta patří zájmové kroužky, sport a pobyt venku. Dle našeho výzkumného šetření respondenti též uvádějí, že mají dostatek času sami na sebe a že jsou spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v domově. Nejvíce rozšířené aktivity v soukromém dětském domově Markéta jsou pak ty sportovní, což se v našich dětských domovech neprokázalo. (Ochová, 2013, s. 55-58). Toto zjištění shledáváme jako velmi zajímavé, a to z důvodu, že tento výzkum prokázal větší zainteresovanost dětí ze soukromého dětského domova pro sporty než u našeho výzkumného vzorku.

Vocilka (1999,s. 259) ve své publikaci uvádí výsledky výzkumu který proběhl v dětských domovech v roce 1998. Tyto výsledky ukázaly, že se na prvním místě umístily sportovní aktivity, avšak v našich dětských domovech jsou na prvním místě aktivity na počítači, což samozřejmě v tehdejší době nebylo vůbec aktuální, proto tato aktivita nebyla v publikaci zmíněna. Nicméně zmínky o těchto aktivitách padly o deset let později ve výzkumech autorů Saka a Sakové (2007, s.41), kteří zmiňují zvyšující se zájem o počítačové aktivity, a to u všech dětí a mládeže, nejen u těch z dětských domovů.

Závěr

Diplomová práce se zabývala volnočasovými aktivitami dětí a mládeže v ústavní výchově, respektive v dětských domovech. První kapitola teoretické části diplomové práce se věnovala vymezení pojmu volný čas a charakteristice tohoto pojmu. Dále byla rozpracována subkapitola o pedagogice volného času s volným časem jako součástí životního stylu. Další část, která se týkala volného času se zabývala místy a institucemi volného času. Byla zde charakterizována rodina, jako primární instituce, dále Střediska volného času, školní družiny a kluby, Základní umělecké školy, neziskové organizace nebo nízkoprahová zařízení a samotné volnočasové aktivity. Druhá kapitola obsahovala popis období dospívání. Tato kapitola byla rozpracována na dvě subkapitoly, které se zaměřovali na věkovou kategorii zkoumaného souboru respondentů. První z nich byla pubescence, se zaměřením na tělesný a citový vývoj pubescentů včetně volnočasových aktivit a vztahu pubescentů k vrstevníkům. Druhá subkapitola se zabývala adolescenty. Podobně jako u pubescenta se zabývala tělesným, citovým vývojem adolescenta, jeho volnočasovými aktivitami a vztahem adolescentů k vrstevníkům. Třetí kapitola se již vztahovala na ústavní výchovu. Nejprve tato kapitola začala samotným pojmovým vymezením a pojmy, které se k tomuto tématu vážou a následně jednotlivému zaměření na konkrétní zařízení, která patří do školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Byl zde popsán diagnostický ústav, výchovný ústav, dětský domov se školou, a především dětský domov. Poslední subkapitola před praktickou částí byla na téma možného vlivu ústavní výchovy na život jedince.

Součástí diplomové práce bylo také výzkumné šetření, jehož cílem byla analýza využívání a trávení volného času dětí a mládeže ve věku 11–20 let v dětských domovech s komparací trávení volného času dětí a mládeže mezi 2 vybranými zařízeními, a to Dětským domovem Dagmar v Brně a Dětským domovem v Dolní Čermné, včetně komparace s dětmi, které žijí v rodinách taktéž v Brně a Dolní Čermné a okolí. Z celkového výzkumu vyplynulo, že děti a mládež v dětském domově tráví svůj volný čas raději podle svých představ než formou společně organizovaných zájmových činností, o kterých se mohou v převážné většině rozhodovat sami. Ukázalo se, že ať jsou děti z dětských domovů z města, nebo vesnice, mají převážně stejné možnosti. Totéž platí i ve srovnání dětí a mládeže z rodin vůči dětem z dětských domovů.

Z výsledků je patrné, že děti a mládež z Dětského domova Dagmar v Brně se zapojují do zájmových činností mimo dětský domov více než jejich vrstevníci z Dětského domova v Dolní Čermné, což může být způsobeno tím, že děti z Dětského domova v Brně mají více možností a větší nabídku volnočasových aktivit skrze velké město. Avšak důležité zjištění je i to, že všichni respondenti z dětských domovů jsou plně spokojeni s nabídkou nabízených volnočasových aktivit jejich domovem.

Výsledky tohoto výzkumu mohou posloužit především samotným vychovatelům v Dětském domově v Brně a v Dětském domově v Dolní Čermné, a také se mohou stát inspirací pro ostatní, kteří s těmito dětmi pracují nebo chtějí pracovat.

Také je důležité si uvědomit, že plnohodnotné využívání volného času a správné vypěstování návyků, jak tento čas trávit, je jednou z pomocí, jak můžeme předcházet negativním vlivům, které ohrožují děti a mládež. Přeci jen jsou děti naše budoucnost, proto bychom se měli co nejvíce snažit a vynaložit maximální pozornost jejich výchově, která by měla být podněcována aktivními volnočasovými aktivitami, nikoliv pouze pasivním trávením volného času.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá tématem volnočasové aktivizace dětí v dětském domově v Dolní Čermné a v Brně v dětském domově Dagmar s porovnáním i s dětmi z rodin. V teoretické části diplomové práce jsou charakterizovány pojmy k dané problematice, volný čas, volnočasová aktivita, ústavní výchova, a to především dětský domov. Dále byla popsána charakteristika volného času a instituce nabízející volnočasové aktivity. V další části byla popsána jednotlivá vývojová období jedince, kterými se tato práce zabývá, a to pubescencí a adolescencí. Praktická část práce ověřuje pomocí dotazníků vyplněných dětmi z dětských domovů, a dětí z rodin možnosti trávení volného času v dětském domově a mimo něj. V praktické části diplomové práce je dále popsáno prostředí dětských domovů, výzkumný vzorek a jednotlivé výzkumné otázky. Výsledky výzkumného šetření jsou uvedeny v závěru diplomové práce. Dotazník byl přiložen do příloh.

Klíčová slova: volný čas, dětský domov, ústavní výchova, volnočasová aktivizace, dospívání

Summary

The dissertation is focused on the topic of leisure time activization of children at children's home in Dolní Čermná and at children's home Dagmar in Brno in comparison to the activization of children in families. In the theoretical part of the dissertaion we set out terms related to the topic such as leisure time, leisure time activity, institutional upbringing, and primarily the term children's home. Furthermore, we describe the characteristics of leisure time and institutions offering the leisure time activities. In the following part of the thesis, we describe the individual stages of personality development with a focus on pubescence and adolescence. The practical part of the thesis used questionnaires to verify the options for spending of the leisure time both, outside of and inside of children's homes. The questionnaires were filled up by both, children from children's homes and children in families. Additionally the practical section describes the environment of children's homes, research sample and individual research questions. The results of the research are stated in the conclusion section of the dissertation. The questionnaire is attached in the appendices section.

Keywords leisure time, children's home, institutional upbringing, leisure time activization, adolescence

Seznam literatury

1. BENDL, S. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada,
2. BUBLEOVÁ, V., a kol. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2.
3. BUBLEOVÁ, Věduna. *Výzkum praxe náhradní rodinné péče v České republice a zkušenosti aktérů s touto praxí*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-25-8.
4. DUNOVSKÝ, J., *Dítě a poruchy rodiny*. Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p., první vydání, Praha 1986, ISBN 08–040–86
5. HARTL, P. a kol. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-02015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.
6. HODAŇ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008.
7. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
8. HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
9. JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou : (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů) : podle právního stavu k 1.9.2004*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-493-5.
10. KAISERŠOTOVÁ, M. *Ústavní výchova jako faktor využívání volného času*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
11. KAVANOVÁ, A., CHUDÝ, Š. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vyd. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, 2005. 156 s. ISBN 80-7318-266-1.
12. KLEPKOVÁ, I. *Volný čas zájmové aktivity v dětských domovech*. Olomouc, 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
13. KOVAŘÍK, J. a kol.: *Děti v České republice 1996. Situační analýza*. Praha: Český výbor pro UNICEF, 1998, 220 stran

14. KRATOCHVÍLOVÁ, E., 2004. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 8022319309
15. KREBS, V., *Sociální politika*. Praha, ASPI, a. s., čtvrté vydání, Praha 2007, ISBN 978-80-7357-276-1
16. MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2715-8.
17. MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 4. vyd. Praha : Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-325-3
18. MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.
19. MATĚJČEK, Z. a kol. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum, 1997. Zprávy (Psychiatrické centrum). ISBN 80-85121-89-1.
20. MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-76-1.
21. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
22. MLČÁK, Z. *Základy psychopatologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-263-7.
23. MOJŽÍŠKOVÁ, A. *Kapitoly sociální práce v praxi*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7394-074-4
24. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
25. PEŠEK, T. *Dysfunkční rodina, její vzory a postoje k asocialitě dětí a mládeže*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
26. PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno: MSD 2006. ISBN 80-86633-40-3.
27. PIZÚROVÁ, I. *Ústavní výchova v dětském domově a možnosti náhradní rodinné péče v České republice*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
28. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6.

29. PRESLOVÁ, D. *Funkce, podoba a změny současné rodiny*. Klatovy, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
30. PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
31. PTÁČEK, R. a kol. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. Praha : MPSV, 2011. 54 s. ISBN 978-80-7421-040-2.
32. ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5
33. ROZSYPALOVÁ, M. a kol. *Psychologie a pedagogika I: pro střední zdravotnické školy*. Praha: Informatorium, 2003. ISBN 80-7333-014-8.
34. RÝZNAROVÁ, DRLÍKOVÁ, Z. *Volnočasové aktivity mládeže – klub pro mládež Mohelnice*. Mohelnice, 2009. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
35. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha : Portál, 2006. 390 s. ISBN 80-7367-124-7.
36. SPOUSTA, V. a kol. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno, Masarykova univerzita, 1996. 37 s. ISBN 80-210-1274-9.
37. SPOUSTA, V. a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.
38. SZEBISTOVÁ, P. *Aktivizační centra a další volnočasové možnosti pro děti a mládež*. Brno, 2012. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
39. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
40. VESELÁ J., GREBEŇOVÁ. Š., 2010, Škola a zdraví 21, *Výchova ke zdraví: souvislosti a inspirace. VLIV PSYCHOLOGICKÝCH A SOCIÁLNÍCH ASPEKTŮ NA STRAVOVÁNÍ ŽÁKŮ ZŠ*. [online]. 17.10.2016 [cit. 2016-10-17]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/>
41. VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999. ISBN 80-902667-6-2.
42. ŽUFNÍČEK, J. a kol. *Vybraná témata vychovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-87652-59-6.

43. ŽUMÁROVÁ, M., Prolínání školního a volného času. In *Výchova a volný čas. Sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase, konané v Českých Budějovicích ve dnech 2. – 3. 6. 2005*. 1. vydání, České Budějovice, 2006. ISBN 80-7040-849-9.

Nový občanský zákoník: zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. Právo a management. ISBN 978-80-87974-01-8.

Vyhláška č. 334/2003, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání

Vyhláška č. 438/2006 Sb., vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Zákon č. 383/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2005 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Elektronické zdroje

Dětský domov Dolní Čermná[online]. Dostupné z: <https://www.ddcermna.cz/>

Display e-study documents. University information system MENDELU [online]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?cast=58902>

Home - Asociace Dítě a Rodina, z.s.. Home - Asociace Dítě a Rodina, z.s. [online]. Copyright © 2015 Asociace Dítě a rodina, z.s.. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/images/soubory/pravni-uprava-nahradni-rodinne-pece-v-cr.pdf>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.[online]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/jnp/>

Neziskové organizace a rozvojová pomoc [online]. Brno, 2010 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?cast=58902;lang=cz>. Projekt. Mendelova univerzita v Brně. Vedoucí práce Rychtecký Petr.

NEZISKOVKY - Zákony pro NNO Legislativa Fakta o NNO . NEZISKOVKY - [online]. Dostupné z: https://www.neziskovky.cz/clanky/511_559_561/fakta_legislativa_zakony-pro-nno/

SAK, P. SAKOVÁ, K. Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007. Praha: MŠMT 2003 dostupné na WWW: <<http://.vyzkum-mladez.cz/zpravy/1196420827>>

Střediska volného času, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 04.03.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Úřední deska | Úvodní stránka | [online]. Dostupné z: <http://www.dddagmar.cz/uredni-deska>

Seznam zkratk

Atd.	a tak dále
č.	číslo
DD	dětský domov
Sb.	sbírky
např.	například
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Seznam grafů

Graf č. 1 - Rozdělení podle věku respondentů z dětských domovů.....	46
Graf č. 2 - Rozdělení podle věku respondentů z rodin.....	47
Graf č. 3 - Pohlaví respondentů z dětských domovů	48
Graf č. 4 - Pohlaví respondentů z rodin	49
Graf č. 5 - Pojem „volný čas“ pro děti z DD Dagmar v Brně.....	50
Graf č. 6 - Pojem „volný čas“ pro děti z DD Dolní Čermná.....	51
Graf č. 7 - Pojem „volný čas“ pro děti z rodin z Brna	52
Graf č. 8 - Pojem „volný čas“ pro děti z rodin z Dolní Čermné a okolí	53
Graf č. 9 - Oblíbenost činností v porovnání dětí z DD s dětmi z rodin	54
Graf č. 10 - Trávení volného času v porovnání dětí z DD a dětí z rodin	56
Graf č. 11 - Jak nejraději tráví volný čas děti z DD v porovnání s dětmi z rodin.....	58
Graf č. 12 - Místo trávení volného času v porovnání dětí z DD a dětí z rodin ...	60
Graf č. 13 - Porovnání dětí z DD a z rodin dle zaměření zájmových činností....	62
Graf č. 14 - Oblíbenost aktivit v porovnání respondentů dětí z DD a z rodin	64
Graf č. 15 - Týdenní volnočasové aktivity v porovnání dětí z DD a z rodin	65
Graf č. 16 - Možnost vlastního rozhodování o volném čase v porovnání dětí z DD a z rodin.....	67
Graf č. 17 - Rozhodování o volném čase v porovnání dětí z DD a z rodin	69
Graf č. 18 - Pocit nudy v porovnání u dětí z DD a z rodin	70
Graf č. 19 - Návštěvnost volnočasových aktivit mimo DD	71
Graf č. 20 - Změny v dětském domově.....	72
Graf č. 21 - Nabídka zájmových činností v dětském domově	73
Graf č. 22 - Aktivity, které děti v dětském domově postrádají.....	74
Graf č. 23 - Možnosti dětí z dětského domova očima dětí z dětských domovů .	75
Graf č. 24 - Možnosti dětí z dětských domovů očima dětí z rodin	76

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Členění respondentů podle oblíbenosti činností ve volném čase... 54	54
Tabulka 2 - S kým nejraději tráví volný čas..... 56	56
Tabulka 3 - Způsob trávení volného času..... 58	58
Tabulka 4 - Místo trávení volného času 60	60
Tabulka 5 - Zaměření dle zájmových činností 62	62
Tabulka 6 - Oblíbenost aktivit..... 64	64
Tabulka 7 - Členění respondentů dle týdenního trávení času při zájmové činnosti 65	65
Tabulka 8 - Možnost rozhodování o volném čase dle vlastního uvážení..... 67	67
Tabulka 9 - Rozhodování o volném čase..... 69	69
Tabulka 10 - Pocit nudy..... 70	70

Seznam příloh

Příloha č.1 – Dotazník pro děti z dětských domovů

Příloha č. 2 – Dotazník pro děti z rodin

Přílohy

Příloha č.1 – Dotazník pro děti z dětských domovů

DOTAZNÍK

Milé děti a mládeži,
jmenuji se Nikola Goldemundová a jsem studentkou Univerzity Palackého. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku k mé závěrečné práci, jejíž cílem je zjistit Vaše postoje k volnočasovým aktivitám, které navštěvujete, co Vás ve volném čase nejvíce baví a naopak co neradi děláte. Nemusíte se obávat zveřejnění svých odpovědí, neboť tento dotazník je anonymní.

Prosím o co největší otevřenost a upřímnost při vyplňování dotazníku.

! Prosím údaje doplňujte co jste dělali PŘED KARANTÉNOU !

1. Uved' svůj věk: let

2. Jakého jsi pohlaví?

- a) chlapec
- b) dívka

3. Co pro tebe znamená VOLNÝ ČAS?

4. Co děláš ve svém volném čase nejraději?

- a) hraji počítačové hry
- b) sleduji TV, DVD, video
- c) čtu knížky
- d) poslouchám hudbu
- e) maluji, vyrábím
- f) připravuji se do školy
- g) sportuji
- h) jiným způsobem:
Jakým?.....

5. S kým trávíš svůj volný čas nejraději?

- a) sám/sama
- b) se spolužáky
- c) s kamarády
- d) s dospělými / vychovateli
- e) s někým jiným (prosím, vypiš):.....

6. Svůj volný čas trávíš raději:

- a) podle svých představ
- b) při společně organizovaných zájmových činnostech
- c) je mi to jedno

7. Kde svůj volný čas nejraději trávíš?

- a) v domově
- b) ve škole
- c) kdekoliv, jen ne v domově
- d) venku

8. Jakých zájmových činností se účastníš?

- a) sportovních (jaký sport?)
- b) výtvarných
- c) turistických
- d) hudebních (jaký nástroj?)
- e) tanečních (jaký tanec?)
- f) jiných (prosím, uveď)
- g) neúčastním se zájmových činností, protože.....

9. Zájmové činnosti se účastním:

- a) rád/a protože
- b) nerad/a protože

10. Kolikrát týdně se účastníš své zájmové činnosti?

- a) 1x
- b) 2x
- c) více než 2 (napiš kolikrát)
- d) neúčastním se ničeho

11. Máš možnost se sám/sama rozhodnout, co ve svém volném čase budeš dělat?

- a) ano
- b) ne

12. Kdo rozhoduje o tom, jak budeš svůj volný čas trávit?

- a) já sám/sama
- b) vychovatelé
- c) někdo jiný

13. Nudíš se ve svém volném čase?

- a) nikdy
- b) občas
- c) často

14. Navštěvuješ nějaký kroužek organizovaný mimo dětský domov?

- a) ano (jaký?)
- b) ne

15. Uvítal/a bys změny v rámci volného času v dětském domově?

- a) ano, (jaké?)
- b) ne

16. Jsi s nabídkou zájmových činností v dětském domově spokojen/a?

- a) ano
- b) ne, protože

17. Jsou nějaké aktivity ve volném čase, kterým se nemůžeš věnovat, protože je domov nenabízí?

- a) ano, chtěl/a bych
- b) nic takového není, jsem s nabídkou spokojená/á

18. Myslíš si, že děti, které nejsou z dětských domovů, mají větší možnosti v trávení volného času?

- a) ano, protože
- b) ne, protože

Příloha č. 2 – Dotazník pro děti z rodin

DOTAZNÍK

Milé děti a mládeži,
jmenuji se Nikola Goldemundová a jsem studentkou Univerzity Palackého. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku k mé závěrečné práci, jejíž cílem je zjistit Vaše postoje k volnočasovým aktivitám, které navštěvujete, co Vás ve volném čase nejvíce baví a naopak co neradi děláte. Nemusíte se obávat zveřejnění svých odpovědí, neboť tento dotazník je anonymní.

Prosím o co největší otevřenost a upřímnost při vyplňování dotazníku.

! Prosím údaje doplňujte co jste dělali PŘED KARANTÉNOU !

1. Uved' svůj věk: let

2. Jakého jsi pohlaví?

- a) chlapec
- b) dívka

3. Co pro tebe znamená VOLNÝ ČAS?

4. Co děláš ve svém volném čase nejraději?

- a) hraji počítačové hry
- b) sleduji TV, DVD, video
- c) čtu knížky
- d) poslouchám hudbu
- e) maluji, vyrábím
- f) připravuji se do školy
- g) sportuji
- h) jiným způsobem:
Jakým?

5. S kým trávíš svůj volný čas nejraději?

- a) sám/sama
- b) se spolužáky
- c) s kamarády
- d) s dospělými
- e) s někým jiným (prosím, vypiš):.....

6. Svůj volný čas trávíš raději:

- a) podle svých představ
- b) při společně organizovaných zájmových činnostech
- c) je mi to jedno

7. Kde svůj volný čas nejraději trávíš?

- a) doma
- b) ve škole
- c) kdekoliv, jen ne v doma
- d) venku (co tam děláš?)

8. Jakých zájmových činností se účastníš?

- a) sportovních (jaký sport?)
- b) výtvarných
- c) turistických
- d) hudebních (jaký nástroj?)
- e) tanečních (jaký tanec?)
- f) jiných (prosím, uveď):.....
- g) neúčastním se zájmových činností, protože.....

9. Zájmové činnosti se účastním:

- a) rád/a protože
- b) nerad/a protože

10. Kolikrát týdně se účastníš své zájmové činnosti?

- a) 1x
- b) 2x
- c) více než 2 (napiš kolikrát)
- d) neúčastním se ničeho

11. Máš možnost se sám/sama rozhodnout, co ve svém volném čase budeš dělat?

- a) ano
- b) ne

12. Kdo rozhoduje o tom, jak budeš svůj volný čas trávit?

- a) já sám/sama
- b) rodiče
- c) někdo jiný

13. Nudíš se ve svém volném čase?

- a) nikdy
- b) občas
- c) často

14. Myslíš si, že děti, které jsou z dětských domovů, mají větší možnosti v trávení volného času?

- a) ano, protože
- b) ne, protože